

F. ZELENKA:

NA OBRANU A VÝBOJ

*Soustavná obhajoba a propagace
katolického přesvědčení*

Praha 1927

Nákladem vlastním. — Tiskem Československé akc. tiskárny v Praze.

Cena Kč 15.-.

F. ZELENKA:

NA OBRANU A VÝBOJ

*Soustavná obhajoba a propagace
katolického přesvědčení*

Praha 1927

Nákladem vlastním. — Tiskem Československé akc. tiskárny v Praze.

Nihil obstat.

Dr. Ferdinand Černovský, O. S. A.,
censor.

Imprimatur.

Pragae, die 2. Augusti 1927.

Franciscus Praelatus Hrubík,
Cancellarius Archiepiscopalis.

N. 8971.

PŘEDMLUVA.

Lid náš chce znáti pravdu svého přesvědčení a brániti ji před útoky nepřátel. Proto rád čte spisy apologetické a žádá, aby psány byly stručně, srozumitelně a obsažně. Četné žádosti v tomto směru to byly, jež nutily mne, abych v tomto ohledu doplnil naši literaturu v r. 1924 svým »Slovníkem uvědomělého katolíka«. Tam abecedně srovnal jsem běžné námitky proti našemu přesvědčení a naznačil jsem, jak na ně odpověděti. Zájem o toto dílo byl takový, že v r. 1925 musil jsem opatřiti II. vydání téhož spisu, jež dnes jest již také rozebráno a poptávka po spise tomto dosud nepřestává, takže pomýšlím na III. vydání, po nabytých zkušenostech zcela přepracované, jak co do formy, tak i obsahu.

Ukázala se však zatím potřeba nového doplnění naší literatury a to soustavnou obranou našeho přesvědčení, jež byla by opět praktická a mohla býti použita nejen co utvrzení v pravdě a obhajobě její, ale i k přesvědčení jiných. Dovoluji si tedy naší veřejnosti předložiti tento spis, jenž pro laiky psán jest se stanoviska laika a má dovésti čtenáře nebo případně posluchače od základů víry až k poznání velikosti katolicismu a v politickém ohledu nutnosti strany lidové. Zvolil jsem formu řeči, aby mohlo býti toto dílo použito hned našimi pracovníky a mohlo býti příručkou našich řečnických škol.

Dokončuji toto dílo v Praze v den svatého Václava L. P. 1927 a věnuji je našim živým i mrtvým bojovníkům.

F. Z e l e n k a,
t. č. zemský vzdělavatel Orla čsl.

ÚVOD.

Vážené shromáždění,
v chaosu dnešních pravd, kdy jeden volá »zde jest pravda,« druhý ukazuje »tam jest pravda« a třetí ptá se

»kde jest pravda?«,

jest potřeba zvláště pomoci v hledání pravdy a
nalezenou pravdu ukázati a dokázati.

Proto chci dnes ukázati vám, kde jediné jest pravda a dokázati, že jediné ona jest skutečnou pravdou, v níž lze i vám spolehlivě zakotviti.

Snažně prosím, abyste sledovali pozorně řetěz mých důvodů, jímž logicky chci vás dovésti k závěru veliké pravdy.

Všimněte si při tom laskavě něčeho! Bývá zvykem zvláště jednoho druhu lidí, t. zv. pokrokářů, že řeknou myšlenku jednu, pak hned druhou, hodně demagogicky ji nafouknou, ale za to ani jediným důkazem její správnost nepodloží. A nemyslíci dav tleská, jása nad frázemi, lesklými sice, ale bezcennými pro poznání pravdy. Nemyslíci dav neví ovšem, že právě tento způsob značí nedostatek vnitřního poměru k věcem, jenž nedovoluje ani chvíli zůstatu u věci a promyslet ji do všech důsledků. To jsou obecné znaky onoho »pokroku«, plného frázovitých protikladů.

Já budu se toho varovati, neboť vím, že opravdový pokrok vyžaduje najíti pravdu, vyhledanou sdělití poctivě a klidně, byť by i odporovala proudu doby, byť by i byla nepříjemná a vyvolávala úsměšky »pokrokových« lidí. Já právě naopak každou myšlenku podepru jedním nebo

i více důkazy, abyste 'o každé jednotlivé myšlence byli přesvědčeni a to pevně přesvědčeni. Jen tímto způsobem lze dosíci úspěchu a to trvalého úspěchu, neboť každý, kdo myslí, jistě i domyslí, a poznav pravdu, vyvodí z tohoto poznání důsledky.

I. VÍRA.

Dle polského konvertity Kosiakewicze (v knize »Návrat«) musí každý člověk ve svém životě vybrati si víru nebo nevěru, musí vsaditi na jednu ze čtyř zakrytých karet a dáti v sázku svůj život. První karta jest

1. karta víry.

Ve skutečnosti však nic po tomto životě neexistuje. Není Boha, není věčnosti. Co ztratil ten, kdo vsadil na tuto kartu? Nic! Nic neztratil, naopak, získal to, co dává v životě živá víra. Druhá karta je k a r t a n e v ě r y. Jestliže ve skutečnosti nic neexistuje, jestliže není Boha a není věčnosti, nezískává člověk nic, nanejvýše ztrácí, přichází o to, co věřící člověk v životě získává. T ř e t í k a r t a jest karta nevěry. Ve skutečnosti existuje věčnost, Bůh, spravedlivý Soudce, jenž odměňuje dobré a trestá zlé, jenž trestá samu nevěru. Co potom? Myslete! Ztrácíte všecko tímto rozhodnutím. Připravujete se o klid duše zde na zemi a o štěstí nebe ve věčnosti. Sázka jest prohrána. Č t v r t á a p o s l e d n í k a r t a jest k a r t a v í r y. Vsadili jste na ni a ve skutečnosti existuje věčnost, existuje Bůh, věčný Soudce, odměňující dobré, odměňující vaši upřímnou víru. Co zde se stalo? Získali jste vše pro život časný i věčný. V y h r á l i j s t e s á z k u!

Úvaha tato zdá se býti na prvý pohled — abych tak řekl — obchodnická, ale je správná. Je správná tím spíše, když uvážíte, že

2. orientace nitra je nutná.

Každý z vás musí vsaditi na jednu ze čtyř

karet. Každý musí se rozhodnouti pro víru či nevěru. Každý musí nitro svoje zorientovati tím či oním směrem. Žádný nemůže se tomu vyhnouti. Či chcete jíti životem bez cíle? Nezáleží vám na tom, odkud jdete a kam? Jaký smysl měl by váš život? Je tedy nutno rozhodnouti se. A nyní! Co jest prozřetelnější, krásnější, estetičtější, jistější, bezpečnější, než sázka na kartu víry. Zde nemožno nic ztratiti, možno jen získati. Jest tedy rozhodnutí těžké? Jest rozhodnutí těžké, když uvážíte ještě, čím víra jest, jaká jest její cena? **O h r o m n á j e c e n a v í r y**, neboť ona jest filosofií lidstva, ona povznáší nad všednost, ona odpoutává od hmoty, ona jest pevným základem života a pevným zakotvením v Bohu a v sobě samotném. Vidíte, že již z toho, co jste slyšeli,

musíte se rozhodnouti pro víru.

Abyste však zcela bezpečni byli v tomto rozhodnutí, zajděte se mnou na chvíli do vědy, jež nazývá se psychologií a jež učí nás o duši lidské, zvláště pak o jejím myšlení.

Dle této vědy

3. veškery poznatky tvoří se jen dvojím způsobem: věděním nebo věřením,

to jest, člověk může dojíti pravdivých poznatků dvojí cestou: smyslovým, rozumovým poznáním, vlastní zkušeností, nebo může ho o těchto poznatcích poučiti jiný hodnověrný svědek. Tento druhý způsob poznávání nazýváme věření. Jest to tedy hodnověrné svědectví, na němž tvoříme svůj poznatek. Dovolím si to vysvětliti na příkladech dvou vět. Na příklad: Úhly rovnostranného trojúhelníku jsou si rovny. O pravdivosti této věty mohu se sám přesvědčiti svým vlastním názorem. Řeknu-li však, na příklad, že Evropa je menší než Asie, nemohu se přesvědčiti sám, nýbrž mohu býti přesvědčen jen, poučí-li mne o správnosti této věty hodnověrní lidé, v tomto případě zeměpisové, cestovatelé.

**Z toho, co jsem řekl, vidíte, že
vědění a věření jsou pouze rozdílné způsoby
lidského poznávání.**

**A nyní přicházíme k zajímavosti. Uvažujte,
kolik poznatků tvoříme věděním?**

A tu užasnete! Věděním tvoříme poznatků jen zcela málo. Jsou to jednak pravdy samozřejmé (na př., že celek jest větší než část jeho), dále jsou to pravdy ze zkušenosti plynoucí (na př., že med je sladký), a konečně pravdy, jež rozum sám poznává za pravdivé a správné. Jsou to zvláště: poučky matematické a fysické (na příkl. $1+1+1=3$). A nyní,

kolik poznatků tvoříme vírou?

Všecky ostatní. Jedině vírou nabýváme vědomosti zeměpisné, historické, právnické. Vírou dovídáme se o soudobých událostech (zprávy žurnalistické) a na víře záleží z největší části celá naše výchova, nebo věříme rodičům, učitelům a učencům. Na víře dále spočívá všecken náš styk společenský a obchodní. Konečně víra jest podkladem našich vědomostí o pravdách náboženských.

Vidíte, jak zde úžasný nepoměr! Ohromné množství poznatků tvoříme si věřením, nepatrné procento pouze věděním!

A nyní uvažujte,

4. co poskytuje větší jistoty.

Věda nebo víra? Když největší část poznatků tvoříme věřením, jak mnoho vydání jsme na pospas spolehlivosti, hodnověrnosti svědka, učitele?

A dobře víme, kolik v té lidské víře nespolehlivosti! Kolik domněnek vybudováno jest na vratkých základech! Proto jest

5. **nutno lišiti víru od domněnky.**

Víra znamená věřiti něco s jistotou, kdežto domněnka jest spojena vždy s nejistotou a pochybností. A kolik jest v té lidské víře domněnek, hypotheses, teorií! Kolik nespolehlivosti! Jak málo hodnověrných svědků! Správně napsal anglický konvertita Faber: »Hypothesa (t. j. domněnka) stihá hypothesu, ssutiny teorií se hromadí, ale pravda stále uniká našemu poznání.« Sami se můžete téměř denně o tom přesvědčovati. Učili jsme se ve škole o pramenech indické řeky Brahmaputry. Věřili jsme tomu, kde vzniká řeka tato a kudy teče. A dnes? Po výzkumné cestě královské společnosti anglické při výpravě na Mont Everest bylo zjištěno, že to, co dříve vykládali zeměpiscové, není pravdou, nýbrž, že řeka zmíněná jinde vzniká a jinudy teče. A v pravdách historických? Tam každý pravdy vykládá dle své potřeby a každý jinak vypravuje události, jež se staly. A dále! V právnictví dovedný advokát dovede udělati z tmavého bodu, z velké viny, ještě zásluhu. Ve vychovatelství prou se paedagogové o správnost jednotlivých zásad. O žurnalistice nemusím ani mluvit, neboť to každý z vlastní zkušenosti ví, že zpráva, jež v jednom čísle byla tvrzena, v druhém je popírána.

A přece

6. **věda neposkytuje více jistoty, než víra,**

ba naopak, víra může poskytnouti člověku i větší jistoty, než věda, jen když ten, kdo poučuje, zaslouží si náležité důvěry. Zkušenost ukazuje, že rozum i smysly mohou člověka zklamat. O mnohých věcech nelze se ani vlastní zkušeností přesvědčiti. Vidíme, že slunce vykonává na obloze jakýsi pohyb a přece jsme přesvědčeni o tom, že stojí. A i když někdo nerozumí vědeckým důvodům pro ten zjev, i když jich neproniká, jest přece přesvědčen o jeho pravdivosti, poně-

vadž jej ujišťují o tom učení hodnověrní muži.
Na tom tedy velmi záleží,

7. jak možno se spolehnouti v hodnověrnost svědka.

A tu jest zajímavavo, jak shovívavě posuzuje se hodnověrnost těch, již nás učí poznatkům vírou lidskou. A na druhé straně jest zajímavavo, jak málo zdá se mnohým hodnověrným ten, jenž učí nás poznávati pravdy náboženské.

8. Člověk věří ochotně domněnkám často rozum převyšujícím, sobě odporujícím, a pro život celkem bezvýznamným.

Slyšte příklady!

V geologii byl čas, kdy se mysliło, že různé převraty povrchu zemského byly způsobeny ohněm, kdežto později tvrdilo se, že to způsobila voda. Klesání a zdvihání půdy dle jedněch tvořilo se náhle a prudce, jiní dokazují, že tytéž účinky i nenáhlým působením příčin mohou se vysvětliti. — Nebo jiný doklad:

Profesor Agassiz odhaduje zbytky zkamenělého člověka na 10.000 let. Horner praví, že stáří člověka čítá 13.000 let. Anglický geolog Jukes stanoví stáří lidské na 100.000 let, Lubbock na 200.000 let, prof. Fuhlrott na 300.000 let, Vivian na 1 milion let, dr. Hunt pak docela vážně na devět milionů let.

Člověku nedělá obtíže věriti v astronomii, že země od slunce vzdálena jest v červnu 152,000.000 km, nebo že paprsek světelný jde k nám z hvězdy Sirius 8 let, z Kuřátek dokonce více než 500 let, takže kdyby některá z těchto hvězd uhasla, budeme její světlo ještě řadu let viděti. Spektrální analyza učí nás, z kolika procent těch či oněch kovů jest ta která hvězda složena. Tak na slunci zjištěny jsou vodík, natrium, kalium, magnesium, zinek, aluminium, olovo, železo, nikl a pravděpodobně i stříbro, cín, vizmut a j.

Fysika učí nás, že nejmenší součástíkou jest atom, oku lidskému neviditelný, lidskou rukou nematatelny, a z těchto atomů sestávají se molekule. V nejnovější době našla se však ještě menší částčka a nazvána byla elektron. A tak byste mohli probrati všechny vědy a viděli byste, kolik víry musí zde býti, aby bylo možno uvěřiti těmto domněnkám a nebáti se, že příští čas, již zcela blízký, přinese nám novou pravdu, na základě níž zřítí se víra v onu domněnku. Jest pak dokonce druh lidí, který je nadšen myšlenkami filosofů a pevně věří v jejich správnost, ač jsou to tvrzení často velmi vážná. Tak na př. jeden filosof tvrdí, že »člověk jest drobtem hmoty, zorganizované v určitém bodu, která se nezbytně rozpadne po krátkém čase v části, z nichž vznikla«. Tedy to všechno jest člověk ochoten věriti, ale

9. nechce věriti nesčetnými důkazy dokázané pravdě náboženské, jež jest takové důležitosti pro čas i věčnost.

Ba jde i dále člověk! Bez důkazů fanaticky odmítá tyto pravdy a tvrdí, že

nelze dokázati nic!

Zapomíná, že když nic nelze dokázati, nelze dokázati ani to, co on sám tvrdí.

Všimněte si však při tom nejistoty takového náboženského nevěrce. Nejsa si sám jist,

10. chce nahraditi víru náboženskou

vírou lidskou. Důkazem toho jsou dnešní zbytečné »ismy«. Jest to jako horečka, jež provází nemoc. Jest to boj zdravé přirozenosti proti násilí, jež si člověk činí, oddávaje se víře v materialismus, socialismus, komunismus atd. A když zamyslíte se nad vším, divíte se, čemu musí člověk věriti, aby nevěřil!

A tento člověk, který je tak ledabylý ve vyhledávání důkazů pro svá tvrzení,

11. vyžaduje matematické důkazy o tajemstvích.

On chce vypočítati Boha a zapomíná, kdyby mohla jsoucnost Boží býti dokázána tak, jako v geometrii dokazujeme rovnost úhlů rovnostranného trojúhelníku, pak by nemohli existovati nevěrci a marná by byla slova Písma, že »jen ten bude spasen, kdo uvěří«.

Člověk takový tvrdí, že

věří jen, co vidí,

ale zapomíná, že i jeho rozum není viděti! A přece by rád, abychom v jeho rozum věřili!

Tedy takové velké požadavky má člověk na důkazech víry náboženské. Vše chce vidět, vše ohmatati. Na druhé straně však nepožaduje ofotografovati nemoc, vysvětliti tajemství světa nebo jasné odpovědi vědy.

12. Proč tak nedůsledně člověk jedná?

Není těžké vysvětliti psychologický háček, jenž v tom jest. Nevěra v srdci lidském nevzniká z odporu proti apoštolskému vyznání víry »Věřím v Boha...«, ale pramení se z odporu proti Desateru, a to — řekněme hned přímo — z odporu proti VI. přikázání.

13. Šesté přikázání Boží jest pramenem nevěry,

neboť ono ukládá člověku oběť odříkání, a co snadnějšího zdá se člověku, než říci si »nic není«, a žítí tak, jak mu libo! Jest to zvláště mládí, zmítané ještě vášnivostí, jež nejsnadněji upadne v osidla nevěry. Postup jest zcela jednoduchý. V duši zatemněné vášněmi vznikají pochybnosti o víře, jež nepohodlnou jest k uspokojení oněch vášní, neboť ukládá odříkání. Má-li kdo jakés pochybnosti v otázkách právnických, obrátí se za-

jisté na zkušeného advokáta a ne na kupce nebo básníka, má-li kdo pochybnosti o svém zdraví, jde k lékaři a ne k advokátovi. Má tedy i v pochybnostech o otázkách víry obrátit se na autoritu, odborníka v těchto věcech, na zkušeného kněze, a ne hledati odpověď u bezvěreckého agitátora. Ve zpovědnici dostane odpověď, vysvětlení, jež roztýlí jeho pochybnosti. Poněvadž ale mladý člověk tak nečiní, rozrůstají se pochybnosti v jeho nitru, až na konec mění se v nevěru, v níž pak jest záhuba duše... Toť cesta k nevěře. Jest jisto, že nelze normálnímu člověku jíti současně po dvou cestách, po cestě víry a hříchu. Pro jednu se musí rozhodnouti! Rozhoduje se pro tu lehčí, zdánlivě lesklejší, slibnější, pro cestu hříchu a jde vstříc záhubě. Jak ohromný jest rozdíl mezi vírou a nevěrou, jak ohromná propast prohlubuje se v nitru takového člověka, o tom netřeba dále mluvíti.

A co hřích počal, to dokončí nedostatečné, povrchní vědomosti.

14. Polověda jest druhým pramenem nevěry.

Již ruský spisovatel Dostojevskij napsal, že »polověda jest bičem člověčenstva«. Z ní pramení se veškero zlo. Netřeba mnoho zde ukazovat. Všimněte si, jaké vzdělání mají ti různí volnomyšlenkářští agenti a bezvěreční agitátoři! Obyčejně jsou to nedostudovaní studenti. Studium nedokončil, k ničemu se nehodil, co tedy s ním. Redaktor je z něho a pak také dle toho to vypadá. Takový člověk chce pak býti světloňošem, propagátorem nové kultury a sám často neumí ani pořádně pravopis a nezná dějiny vlastního národa. Takový chce kritisovati články víry, jež ovšem nezná, a poučovat národ o nové kultuře! Pryč od takových! Řeč jejich zdá se často světlem, jež slibuje osvítiti váš rozum, ale přihlédnete-li blíže, vidíte, že je to hromada nakupených frází, která při sebemenším rozboru, kritice, rozpadává se ve

velké i drobné lži. Bludičkou jsou, jež svítí v močálech a běda chodci, jenž za ní se ubírá. Zahyne v bažinách.

**Pryč od hříchu, pryč od polovědy
a dospějete k cestě víry,**

jež jediná jest »počátkem lidské spásy, základem a kořenem všeho ospravedlnění«. (Trident. Sess. 6, kap. 8.)

**15. Srovnejte nyní víru s nevěrou
a vizte rozdíly!**

Srovnejte jich oprávnění a odůvodnění, jich jistotu a spolehlivost, jich důležitost a cenu, jich prospěch, škodlivost a

rozhodnete se pro víru.

Leč lidský egoism — jenž jest přirozený — vám vnucuje otázku:

16. Co z toho mám? Co za to dostanu?

A tu uvidíte, že mnohý zisk jest zde, při nepatrném břemenu. Vidíte přece ze skutečnosti, že

a) **víra jest věcí dobrou pro lidstvo,**

ona přináší mu souhlas duše s pravdou, vyjádřený pocitem štěstí, blaha srdce, ona jest zákonem činů jednotlivce, ona činí národy velikými, ona stačí pro všechny okamžiky života. Není to dosti? Ona však přináší ještě více ve hře o život věčný. Ona dává naději na odstranění všech nespravedlností, jež ve světě odstraněny nejsou a nebudou. V životě věčném jest spása a klíčem k ní jest živá víra, prožívaná skutky. Vidíte, že

b) **víra jest nutna k spasení.**

Sv. Pavel (List. Žid. 11, 6) praví, že »bez víry nelze se líbiti Bohu«. Bůh chce na nás víru.

Proč? V tom vůle Stvořitelova, již nelze zkoumati a není ani toho potřeba. Ostatně, když některá myšlenka tak úplně uspokojuje duši, jak o víře jsem vám již dokázal, nutno souditi, že byla stvořena přímo pro duši (Kosieakiewicz). Uvědomení si této skutečnosti nám jistě dostačí.

Z těchto důvodů

17. víra jest nenahraditelná.

Čím byste ji chtěli nahraditi?

a) Vědou?

Řekněte mi kterou? Dle profesora Masaryka „věda má své problémy a hypotézy, ona jest odkázána na ustavičný vývoj a v nejistotě své nemohla zorganizovat společnost.“ Vědou nelze víru nahradit, neboť nemá věda nic společného s duševním ovládnutím se. A z pouhých nastrádaných vědomostí nevyvěrá žádná účinná síla vůle. Vědění jest dvojsečnou zbraní. Vzdělaný zločinec jest rafinovanější a tedy nebezpečnější než méně vzdělaný.

Ostatně

pravá věda jest skromná,

neboť dobře ví, že „zná jen konečné a nekonečné jest jí neznámo.“ (Huxley.) Stojíc před záhadami světa a života odpovídá na otázky dané „neznáme, nevíme“. Věda má jiné pole působnosti, a to tak rozsáhlé, že celé životy lidí nestačí na zpracování těchto úkolů, a proto již nepřibírá si za další starost spásu lidstva nahrazením víry, dobře cítíc, že by na takový úkol nestačila.

Či chcete ji nahraditi

b) filosofií?

Chaosem těch různých teorií? Kterých? Frásemi o matce přírodě? Ty jednou zůstávají státi obdivem nad vynálezy člověka a po druhé hned pláčí nad jeho maličkostí. Kam to přivedly ty různé soustavy filosofické! Schelling hlá-

sá, že příroda jest viditelný duch, duch pak neviditelná příroda! Hegel tvrdí, že stát jest viditelným božstvím. Spencer přisuzuje i zvířatům zásady morální. Nietzsche dovoluje lidem silným, jež nazývá „nadlidmi“, konati vše, co chtějí. A filosofie Hartmannova byla nazvána jiným filosofem ztřeštěností a nesmyslem. Vidíte, že filosofie spustivši se zřetele Boha a uznávajíc jen rozum, dospěla k plnému bankrotu. Příklady uvedené jsou toho dokladem.

Naskytla by se však ještě otázka, zda snad věda, jinými cestami se ubírajíc a jiné pole působnosti majíc, neodporuje víře. A tu mohu bezpečně tvrditi, že

18. není rozporu víry s vědou.

Rozpor tento jest nemožný, neboť víra i věda z jednoho pramene tryskají. Pramenem tím jest Bůh, v Němž nemůže býti rozporu. A dále! Předmětem obou je pravda a ta jest jen jedna. Nemůže ani v tomto ohledu tedy nastati rozpor. Právě naopak!

19. Rozum a víra se podporují

a jest obou nutno k správnému poznání, zvláště když víme z předešlého, že bez víry bylo by lidské poznání omezeno a nejisto. Je známo totiž, že rozum (smysly) člověka často selže. Jaká opora by zde byla v rozumu? Rozum usuzuje často příliš subjektivně. Tak na př. jest jiný názor dle rozumu jedince a jiný názor o téže věci má celek. Vidíte z toho, že víra v těchto případech rozum doplňuje a poznání potvrzuje. A obráceně opět bez rozumového poznání víra neměla by bezpečný základ.

20. Víra naše musí býti rozumná.

To na nás Bůh žádá. Nechce tedy slepou víru. Naopak chce, aby člověk pravdy víry pronikal a k poznáním přilnul. Proto církev veřejně předkládá světu pravdy víry a volá veřejně ke všemu

lidstvu „zkoumejte“. Řídí se dle slov apoštola Pavla (List k Řím. 12, 1) „rationabile sit obsequium vestrum, t. j. „rozumná budiž poslušnost (víra) vaše.“

Není tedy víra věcí citu, „matné přiklonění se“, ale je plným přesvědčením o pravdě. Nesprávně tedy tvrdí Nietzsche, když praví, „chceš-li dojíti štěstí a klidu — věř, chceš-li býti stoupencem pravdy — badej.“

Co bylo řečeno, platí jen o vědě pravé. Jen ta neodporuje víře. Jestliže někdy vidíte však přece nějaký rozpor, jest to vždy jen

21. zdánlivý odpor.

jenž vzniká jednak bludným výkladem jednotlivých pravd víry, jelikož nejsou známa ustanovení koncilu Tridentského, jednak bludem rozumu, jelikož hypotézy, t. j. domněnky, pokládány jsou za vědecké pravdy, a konečně poněvadž pravdy zjevené ex ignorantia supina (z naprosté neznalosti) se neznají. Ukáže se tedy vždy, že buď bylo té které pravdě vědecké nebo článku víry špatně rozuměno.

Na př. spor mezi historií a míněním, že od Adama uplynulo 4 tisíce let. Zde se zapomíná, že není tato pravda věroučnou pravdou.

Vidíte, že správně pochopená věda neodporuje nikdy článkům víry správně vysloveným.

Ostatně, kdyby chtěl někdo tvrditi vážně existenci nějakého rozporu, musil by nám zajisté pověděti doklady svého tvrzení a zejména říci, která věda odporuje víře. Obyčejně zůstane však tato otázka nezodpověděna, což jest nejlepším důkazem frázovistosti takového tvrzení. A když ještě uvážíte, jak jest

22. věda a víra harmonicky spojena v duších učenců.

jako byli Ampeur, Newton, Pasteur a dlouhá řada jiných, iste plně přesvědčení o pravdě řečené. Tito učenci jedinečných jmen ve vědě a upřímné hluboké víry našli v tomto harmonickém spojení klid duše a nasycení ducha.

Přicházíme však ještě k jedné věci, před níž byste zůstali zaraženě státi. Jsou to

23. tajemství.

Nelekejte se jich! Vždyť jest to právě víra, jež jediná může nám je vysvětliti. Paskal ve svých „Myšlenkách“ (str. 211) praví: „Co tedy neznajíce hledáte, náboženství vysvětluje vám.“

Věda nedovede nám vysvětliti tajemství života. Věda nedovede nám povědět účel a cíl života. A přece na světě jest taková spousta tajemství, nad nimiž zamyslíte-li se jen trochu, zůstanete překvapeni stát. Není tedy tajemství ničím zvláštním a nemůžete se diviti, že i náboženství má svá tajemství, jež právě tak jako tajemství světa nejsou proniknuta rozumem lidským. Jest to právě tak jako když slepému vykládáte o světle, o jeho účincích, o jeho ceně, jest to nad rozum jeho, poněvadž on světlo nikdy neviděl. Tak i my všichni jsme slepí vůči tajemstvím, náš rozum je nepoznává, ale nedokáže také jejich nemožnost. Vidíte, že tajemství jest „supra“ ne „contra“ rationem, t. j. nad rozum nikoli proti němu.

Vezměte jedno z největších tajemství,

24. tajemství Nejsvětější Trojice.

Kolik zde posměchu, kolik útoků proti víře v toto tajemství bylo učiněno. Kolikráte byli věřící podceňováni a kolikráte podezříváni ze zpozdilosti, že věří v toto tajemství. A přece ten, kdo jen trochu myslí, má zde řadu důvodů, jež i svým rozumem může obsáhnouti a jež mu vy-

světlují, že nejen možná, ale i přijatelná je víra v toto tajemství. V matematice označuje se nekonečno znaménkem ∞ . Sečtete-li tři nekonečna, rovná se to vždy opět jednomu nekonečnému a nemůžete říci, že jsou to tři nekonečna ($\infty + \infty + \infty = \infty$). Všimněte si, jak světelný paprsek proniká tmavou místností. Řeknete, že jest to jeden paprsek, a to bílé barvy. Ale když dále zkoumáte, shledáte, že jsou to miliony paprsků, jež Vám možno rozložit pomocí skleněného hranolu v tak zv. vidmo pěti různých základních barev. Vidíte, co obsaženo jest v jediném paprsku světelném! A dále pozorujte mysl lidskou. Ona jest, poznává a chce. Vidíte zase, že v jediné duši, v jediném jejím projevu jsou obsaženy tři prvky. Existence, poznávání a chtění. Právě tak rozum, paměť a vůle tvoří jeden střed, jenž přece ze tří částí se skládá.

Vidíte, kolik je zde sneseno analogií, jež rozum lidský chápe a poznává. A když uvážíte ještě, že tajemství toto jest pramenem pokory a tím i zásluhy, že jest zdrojem nevymírající touhy po poznání, vidíte, že jest to skutečné compendium fidei christianae, t. j. kompendium víry křesťanské.

A tak je to se všemi ostatními tajemstvími. Často takového všetečného, uštěpačného tazatele na vysvětlení některého tajemství velmi snadno byste odbyli, kdybyste mu dali otázku, zda vůbec zná obsah toho tajemství, aspoň z malého katechismu, jež ve škole měl. A věřte, že pravidelně by se ukázalo, že tazatel chce kritisovati to, co ani nezná. Jest třeba trochu upřímnosti a zachovati postup, jenž jedině jest správný, to jest poznati nejprve věci, jež chceme rozebírati a kritisovati. Povrchnost v tomto ohledu jest kamenem úrazu mnohých v otázce pochopení tajemství a víry vůbec.

Cesta k víře.

Vynasnažil jsem se rozumovými důvody vyložit Vám oprávnění a odůvodnění víry a poukázal jsem, že ani tajemství to nejsou, před nimiž

byste se mohli zastavit. A nyní dovoluji si v závěrku této kapitoly říci Vám ještě něco. Při Vaší dobré vůli a upřímné snaze jistě pomůže Vám k dosažení pevné víry splnění příkazu, jenž zní:

25. Konejte náboženské povinnosti!

Jest v těch slovech obsažena rada Pascalova, jenž ji naznačil slovy: „...začněte od skutků, chodte na mši...“ Jest to rada ne nějakého metafysického fantasy, ale rada geniálního matematika, fysika, jenž obíral se nejtěžšími vědami exaktními a přírodními, jenž měl možnost prohloubati se v těchto oborech až do nejzazších hranic lidských možností. Tento muž neochvějně víry končí tuto radu slovy: „...na té dráze najdeš největší poklad života...“ (Pensées sur religion.) Touto radou se řídila a touto cestou ubírala se řada konvertitů, t. j. navrátců z jiné víry do církve katolické. Veliký konvertita francouzský Huysmans také začal choditi do chrámů a zanedlouho vzniklo v něm poznání, že „Bůh jest láska“.

A ještě něco pamatujte!

26. Zkroťte pýchu rozumu!

Či chcete váš subjektivní názor nad názor objektivní stavěti? Či jste přesvědčeni o tak naprosté dokonalosti Vašeho rozumu? Některý jedinec myslí, že on má nejlepší rozum a přece to není pravda, jak vidíme často v obecném, zvláště veřejném životě. A řeknete svědomí? Jest velice široká plachta svědomí. Jak rozum zločince uvažuje? Jaké svědomí má zločinec? Vidíte, jak nespolehlivé bylo by to vodítko a jak málo může býti člověk pyšný na svůj rozum

Ostatně

27. pokorným dává se poznati Bůh.

A proto otevřte dokořán své duše vší skutečné pravdě, žízněte po ní, jež jest darem Božím. Čím více světla bude ve Vaších hlavách, čím více

poznání ve Vašich duších. čím více pokory ve Vašich srdcích, tím určitěji najdete pravdu víry z níž zářivě tryskati bude všemoc, moudrost a láska Boží, tím vroucněji přilnete k ní vší poctivostí svých srdcí.

Končím slovy Kosiakiewiczova „Návratu“: S celou duší nejhlubšího přesvědčení volám k těm, kteří tak nešťastni byli jako já jsem dlouho byl, jimž temnoty zahalily až hlubiny srdce, kteří trápeni byli nespravedlností světa, a jeho pýchou, kteří zaliti zlem ze všech stran cítí, že nespravedlnost nelze vyhnati a že zlo nelze zadusiti zlem:

volejte, tlucte, pokořte se a — uvěříte!

II. NÁBOŽENSTVÍ.

Jestliže poznali jste v předešlé kapitole. že víra jest pokladem, chci Vám nyní vyložiti. že

28. náboženství jest užívání pokladu víry.

Věříte-li již, musíte Vaší víře dáti tělo, tvar, formu, musíte objasniti poměr svůj k Bohu a ustáliti systém úcty Jeho. Tato forma jest potřebna právě tak jako je potřebna nádoba na vodu. Bez ní rozlila by se voda, bez náboženství rozplizla by se víra a docházeli byste dříve nebo později k těm různým odstínům buď liberálního nebo bigotního, přemrštěného nazírání na otázky víry. Jest potřeba této formy také při možném ochladnutí duše časem.

A touto formou je náboženství.

29. Náboženství jest neipřednější povinností člověka.

poněvadž Bůh je žádá a poněvadž nám prospívá. Náboženství

30. vzdělává rozum a vůli

ušlechťuje srdce, kloní je k dobru a odpovídá nám všechny otázky života. Náboženství

31. sílí v utrpení

nejen, že slibuje mu odměnu po boji dávajíc mu naději ve věčný život, ale i zde na světě, když

vše člověka opustí, zbývá jen ono jako naprosto spolehlivé a naprosto jisté, v němž člověk se zklamat nemůže. Za lidským úsměvem často skrývá se zrada. Lidské jednání a chování oproti nám bývá často určováno jinými myšlenkami než my sami věříme. Jde často od člověka k člověku jako od zklamání ke zklamání a není vzdálený den, že ten, v něhož jste nejvíce věřili, na nějž jste nejvíce spoléhali, stane se často vám z nevyzpytatelných příčin největším vaším nepřitelem. Nic z toho není v Bohu. V NĚm jest síla, v NĚm spokojenost, v NĚm klid, v NĚm jistota, v NĚm spolehlivost. Kdvž všechno Vás opustí, On Vám zůstává. V Jeho náboženství nalézáte zmírnění Vaší bolesti, zdvojnásobení Vaší radosti. Proto náboženství

32. činí člověka šťastným.

Jen ono zabezpečuje úplnou spokojenost a klid života. To nedovedou dáti ani sláva, ani moc, ani bohatství světa. Otevřte dějiny a pohleďte na příklady! Císař římský Nero, jenž má vše, co si přeje, jest přece nespokojen a zahání svoji rozmrzelost ukrutnými divadly, proléváním krve křesťanské.

Císař římský Severus smutně volá: „Byl jsem vším a nic mi to nebylo platno.“

Veliký král israelský Šalamoun vyjadřuje zklamání své myšlenkou, že „všechno jest marnost a trápení ducha.“

A sv. Augustin po bouřlivém životě, kdy všechno měl, všeho mohl dosáhnouti, volá na konec „inquietum est cor meum...“ t. j. „nespokojno je srdce mé, dokud nespočine v Tobě, Hospodine“. A ruský filosof Tolstoj ve svém „Kruhu četby“ (str. 472) napsal: „Je-li člověk v životě nešťasten, má to vždycky příčinu jednu — nedostatek víry.“

A nejen pro jednotlivce, ale i pro celek má náboženství význam ohromný. Náboženství

33. zabezpečuje trvání společnosti,

existující závisle od mravnosti, spravedlnosti a úcty k zákonům. Bez náboženství není mravnosti.

jak sám Rousseau praví slovy: „Domníval jsem se, že jest možno býti ctnostným bez náboženství... Nyní však nadobro jsem (z tohoto mínění) vystřízlivěl.“

Bez náboženství nemají zákony dostatečné sankce a tedy ani potřebnou sílu závaznosti. Trestní zákoník má velmi široké síť, takže mnohdy i velká ryba propluje! Kde lidé neváží si zákonů Božích, pohrdnou teprve zákony lidskými.

Hegel doznává ve své „Filosofii dějin“ (str. 538), „že zákony nemají větší opory než v náboženství“.

Proto stává se náboženství také

34. zdrojem samostatnosti politické.

Dějiny zřetelně to dokazují a výstražně k nám volají. Učte se z nich! Kde náboženství začalo klesati, nastal — dříve nebo později — úpadek politický. Zánik starých národů kulturních, jest toho dokladem.

Asyrští upadli do otroctví, překvapení uprostřed rozpustilé hostiny. Řecku uniklo žezlo vlády po nejslavnějších válečných a politických triumfech a Řím zapadl, když nejžhavěji hořely jeho vášně a chtíce.
(Stašek.)

Proto všichni proslavení státníci, myslitelé, zákonodárci varovně pozvedají svůj hlas proti podryvačům náboženství.

Tak Washington, zakladatel se-
veroamerické Unie: „Náboženství a
mravnost jest základem každého stá-
tu a špatným jest synem vlasti, kdo
podkopává tyto pilíře.“ — A veliký
císař Napoleon: „Kam až by klesli
lidé bez náboženství! Rdousili by se
pro větší hrušku.“

Konečně jest náboženství

35. zdrojem sociálním.

Veliké myšlenky, jež lidstvu prospěly, vy-
cházejí jen z čistého srdce. Proto velicí lidé byli
vždy lidé nábožensky založení. Německý socia-
lista Müller nazývá náboženství „neodstranitel-
ným motorem“ a navrhuje revisi socialistického
programu právě v tomto ohledu.

A proto

36. náboženství vždy a všude bylo.

Náboženství jest tak staré jako lidstvo a ne-
nalézáme v dějinách jediného okamžiku, kde by
nebylo. Nejstarší dějiny lidstva jsou dějinami ná-
boženskými. Klesání víry náboženské bylo vždy
úpadkem lidstva, zkvétání její pak povznesením
lidstva.

Proto také vážní myslitelé a vynikající stát-
níci je uznávali a chránili proti podrývačům, jak
z citátu Washingtona, Napoleona jste již dříve
slyšeli.

Dodávám ještě jeden citát, a to
římského řečníka Cicerona: „Jsem
přesvědčen, zanikne-li úcta k bohům,
zajde i poctivost i lidská společnost.“
(De natura deorum I 2.)

Vidíte, že původ tak důležité a tak stkvělé
instituce jest opravdu božský a že náboženství

Kdo by tak tvrdil, mohl by stejně oprávněně tvrditi, že úředníci vynašli stát. Co bylo dříve? Náboženství! A teprve když pronikalo do celého života a stávalo se věcí veřejnou, vyrostla z něho potřeba kněží.

Dodnes jsou národové, kteří mají náboženství, ale nikoliv kněze. Tak cestovatel a profesor Dr. Musil vypravuje to o Beduinech.

(Arabie Skalnata III.)

Dříve každý otec, vladyka zastával vlastně úřad kněze vedle úřadů jiných. Teprve, když se obor působnosti zvětšoval, bylo nutno pro jednotlivé úřady zvoliti zvláštní osoby. Tak osamostatněl úřad soudce, vůdce a také kněze.

Avšak také

neboť bylo již před nimi. Oni právě se ho dovoľávali, aby svým zřízením ziednali náležité váhy. Konečně ani lid by si ho nedal vnutiti a kdyby snad na okamžik, pak dříve nebo později by je setřásl.

Rozhodně pak

Vždyť právě v nejbujnější přírodě, kde by podle toho mělo býti nejlepší a nejkrásnější náboženství, vidíme, že lidstvo nepřišlo ani k poznání nejhlavnějších náboženských pravd a jejich modloslužba jest často ohavná. Ani hrůzy přírodní neměly vliv, aby zplodily v ustrašené mysli lidské představu o bozích. Jest to právě jako s dítětem. Dítě strašidel se nebojí, pokud o nich neslyšelo a podobně člověk musí znáti nejprve Boha, aby se ho mohl báti. Ostatně je známo,

že původně byla uctívána božstva dobrá a nikoli zlá.

Důkazem toho je na příklad přívlastek Jupiterův „Optimus“, t. j. „nejlepší“. Slovanské Bog značí bytost dobrou, blaženou. Staroindické Dyu značí bytost skvělou, zářící.

Z toho, co jste slyšeli, vidíte, že není tedy náboženství ani dílem kněží, ani dílem přírody, ani dílem státníků, nýbrž že

40. náboženství má svůj kořen a původ v Bohu a člověku.

Rozum lidský může Boha poznati a v poznání tom dále se zušlechťovati jednak zevnějším vlivem, pozoruje-li člověk svět a přírodu, dějiny, jednak všímá-li si vlastní duše.

Vzpomeňte na pocity, jež v duši lidské vznikají za vlahé, hvězdnaté noci. Vzpomeňte, jak úchvatný je pohled na širé moře, ať klidné nebo rozbouřené. Vzpomeňte na vrcholky zasněžených hor v západu slunce! Jak nepatrnými musíte si připadatí proti moci Stvořitele a kráse jeho díla.

Zvláště však může býti vzdělán výchovou a poučením přicházejícím od samotného Boha, t. j. Zjevením Božím.

Z toho, co jste dosud poznali, vidíte, že

41. náboženství není věcí soukromou.

Rys náboženství je vepsán do přirozenosti lidské. Má-li jednotlivec náboženské povinnosti, má je i společnost a stát, poněvadž z jednotlivců se skládá. Náboženství zabírá celého člověka, t. j. nejen jeho život soukromý, ale také veřejný.

Nelze býti v srdci člověkem náboženským a na veřejnosti člověkem bez náboženství. Byl by to nesnesitelný vnitřní rozpor. A i člověk, jenž ať z jakýchkoliv důvodů s náboženstvím se rozešel, řídí se zásadami náboženskými. V jeho podvědomí náboženství jest nositelem jeho mravních názorů a nevědomky určuje svými zásadami jeho činy. Náboženské dojmy z mládí zůstaly jsou jako spodní proudy moře. Nevidíme je, ale z účinků jejich víme o nich. I u dospělého muže nevěrce jsou tajnými pružinami jeho činnosti. Světlo jejich sice již pohaslo, ale teplem jich žije srdce a citem jich vyzařuje okolí.

Sám Renan napsal: „Cítím, že můj život do jisté míry určován je vírou, kterou již nemám.“

Vidno z toho, že tedy náboženství není věci soukromou, ale je

42. činitelem eminentně veřejným,

a veřejnost, společnost i stát musí se starati o náboženské potřeby svých členů a nemůže býti lhostejno, jaké náboženství příslušníci okruhu jejich vyznávají.

Však řekli byste, že Vám snad nevyhovují dosavadní formy náboženské a že si chcete

43. sestaviti náboženství vlastní,

jež by souhlasilo s Vaší individualitou, jež by vyhovovalo potřebám srdce Vašeho, Vašemu společenskému postavení, vzdělání, schopnostem, obrazovností a zejména snad Vašemu pohodlí.

Ne pohodlí, ale discipliny je třeba. Když si vytvořím disciplínu vlastní, co mne nutí, abych ji dodržoval? Měním si ji podle potřeby, podle nálady, neboť nemá žádné sankce. Ostatně sestavování takového náboženství mohlo by trvati celý život a každý místo aby podle něho žil, stále by je jenom sestavoval. Jsou známi oni »hledači Boha«, t. zv. Gottessucher. Ale

i oni dobře cítí, že věčně nelze se člověku potáčet životem a že takové bloudění jest k jeho vlastní škodě.

Však řekněte mi, když nemohu si sestavit náboženství vlastní, pro které tedy z té řady náboženských vyznání mám se rozhodnouti! Jest náboženství tolik a tak různých, které z nich si mám vybrati? Přicházíme tím k

44. řešení problému vyznání.

Vybrati si jedno z toho množství! Z množství tak úžasně od sebe se lišících náboženství! Bylo by skutečně potřeba k tomuto výběru zkoumání všech náboženství, jež by zabralo celý život, jež by předpokládalo dokonalé předběžné vzdělání a přece by na konec bylo pochybné, zda by se došlo k nějakému výsledku.

Naštěstí je zde vodítko, jež nás přivede ku pravému náboženství. Přehlédnete-li světovou evoluci všech náboženství, zůstanete s údivem státi před zrnem hořčičným, jež bylo zasazeno v Galileji a jež nepatrné jsouc vyrostlo v ohromný strom křesťanské kultury. A když vzpomenete na jednu modlitbu, vzniklou v tomto náboženství, a porovnáte ji s modlitbou vlastní, kterou byste si sami sestavili, tu zastydíte se nad rozdílem. Jest to modlitba »Otčenáš«.

Co smíte porovnat s těmi slovy tak prostými — píše Kosiakewicz — s těmi slovy, které přece v obou směrech sahají k těm nejvzdálenějším citům. Na jedné straně až na dno duše lidské a na druhé straně až do království Otce. Vzpomeňte si na obsah této modlitby, jež ve formě prosté obsahuje všechny nutné prosby, jež ke štěstí v životě tomto i onom sloužiti mohou.

A náboženství, v němž tato modlitba vznikla a vyrostla, upozorňuje nás, abychom naň obrátili pozornost a podrobněji si jej všimli. Jest to křesťanství.

III. KŘESŤANSTVÍ.

Téměř před dvěma tisíci lety,

45. v úpadku doby antické,

kdy růžemi ověčeno pilo z číší rozkoše jen několik vyvolenců a ostatní masy byly otroky, kdy po ulicích římských ozývalo se řvaní chátvy římské »panem et cirsenses«, t. j. »chléb a hry chceme«, kdy filosofové na své náhrobky dávali si psáti známé »quod edi, bibi, mecum habes«, t. j. co jsem snědl, vypil, to mám« a kdy mravní stav doby proslavený filosof římský Seneca v knize De Ira charakterisoval výstižně těmito slovy »omnia sceleribus ac vitiis plena sunt et virtus non solum rara, sed nulla est«, t. j. všecko zločiny a neřestmi naplněno jest a ctnost nejen že řídká jest, ale vůbec jí není«, kdy náboženství, založené na bá-jích starověkých, zlomcích to původního Zjevení Bo-žího, přijímalo každou novou pověru a každého boha nově podmaněných národů, takže počet bohů dosahoval výše jistě úctyhodné, plných třicetitisíc, a Římané umísťovali je v Pantheonu, aby si žádného nerozhně-ovali (dnes zasvěcený chrám Santa Maria Rotonda) a kdy pro jistotu v Athénách postaven byl oltář Ne-znamému Bohu, filosofové, spisovatelé a i státníci nej-lépe pocítovali nedostatečnost světového názoru po-hanského, neboť viděli, že toto všecko vede k nábo-ženské lhostejnosti, opovrhování a popření bohů, k ne-věře a pochybování.

Smutným okem dívali se na to, jak zavládla nej-hrubší pověra, jak vykladači snů, hadači a kouzelníci jsou nejen v úctě, ale dělají znamenité obchody, jak ve stínu oltářů římských dějí se ty nejpustější orgie. V mysli jejich stále se zvětšovala skleslost nad tím, že nic není pravda a že všecko je klam.

A přec! Nejznamenitější z nich zatoužili po oživení lidského ideálu, po vyšší nějaké bytosti, jež vyvedla by lidstvo z tohoto zmatku, z té zkázy a s nadějí dívali se k Východu, očekávajícíce odtud spásu a volajícíce tak nevědomky, ale zato tím toužebněji po křesťanství.

A ono přichází. Zatím co pohanství hynulo marasmem, povstává v Palestině nový světový názor:

46. zrozuje se myšlenka křesťanská.

V opovržené Galileji, kam žádný z prokonsulů nechtěl jíti a Pontský Pilát tam byl z trestu přeložen, v zemi v každém ohledu inferiorního národa židovského zrozuje se nový světový názor, tak skvěle obsažený v apoštolském vyznání víry. Jest to vlastně názor nadsvětový, názor věřící ve věčnost, v Boha soudce, v Boha stvořitele, v osobní cenu člověka a v zodpovědnost jeho za jeho činy.

Mohl bych poukázati na dějiny starozákona. Israele, mohl bych nakresliti před Vámi celý ten dějepisný obraz poměrů před zrozením Krista a uvéstí podrobněji soustavu nového učení, ale není toho třeba. Stačí upozorniti, že byly zde podány lidstvu hned v základech prvky podstatné, životné, oživující a věčné, na základě nichž vyrostla celá ta soustava učení křesťanského, co do podstaty hned tehdy úplná, přece však dalšího vzrůstu a propracování schopná.

Proč prozřetelnost Boží vyhledala právě inferiorní národ židovský k zasazení zrna hořčičného? Odpověď jest jednoduchá: Proto, aby zrno hořčičné ochráněno bylo nákazy národů pohanských, jež kolem dokola národ židovský, jediný z národů, jenž věřil v jednoho Boha, obklopovaly, a tím rychleji mohlo toto zrno vzrůstat.

Z Galileje od jezera Tiberiadského rozešli se na rozkaz Páně apoštolové a dali první základ rychlému

47. rozšíření myšlenky křesťanské.

Obce křesťanské vyvstávaly: Řím, Jerusaleml, Antiochie, Efes, Korynt. A netrvá to dlouho a křesťanství překročuje hranice samotného centra Imperia, t. j. veleříše římské, a nevyhýbá se ani palácům císařským.

Svatý Petr jest vítaným hostem v rodině setníka Kornelia, kterého pokřtil s celou rodinou v Caesarii.

Brzy jako hvězdy na temné obloze, tak prozírali křesťané jasným svým okem k nebesům z obecné pobloudilosti a zkázy. A přibývalo těch hvězd, neboť šlechetnější pohané vidouce bezúhonnost křesťanů přidávali se k nim.

A nejen Řím zachvácen byl vbrzku celý myšlenkou křesťanskou, ale s nezadržitelnou rychlostí šířila se myšlenka křesťanská i za hranice Imperia. Svato Patrik zanášá ji do Britanie, sv. Bonifác přes Rým, sv. Cyril a Methoděj za Dunaj a konečně Kolumbus do Ameriky.

Mysl lidská zůstává státi před tímto nezměrně rychlým vzrůstem myšlenky, jež se zrodila v nepatrné provincii římské, táže se maně, jaké jsou

48. příčiny šíření.

Jest jich mnoho. V první řadě je to zajisté schopnost učení křesťanského, zodpovědění všechny otázky života. Vnitřní jeho síla, tryskající zřejmě z božskosti jeho původu, nemůže jinak než proniknouti a prokvasiti veškeré lidstvo. A když vzpomenete na život prvních křesťanů, na jejich čistotu mravní, na účinnou lásku k bližnímu, na poctivost jejich života, na hluboké jejich přesvědčení, na jejich neohroženost a na jejich misionářství, pak pochopíte, že to byl příklad, jenž k následování přímo strhoval. Neohroženost mučedníků! Šedesát milionů jich zahynulo. A ohromná většina z nich svou smrtí ukázala dojemný obraz lásky ke svému přesvědčení.

Tertulian volá k udiveným Římanům: »Více a více nás přirůstá, kolikrátkoliv klizeni jsme. Semenem jest krev křesťanská.« — A apoštolování? Jsou to zprvu jen zcela nepatrní lidé, kteří k nepatrným lidem mluvíce na silnicích, při hřbitovech v chudých čtvrtích města ohnivě o pokladu ve svém srdci, budí zájem u svých posluchačů. To jsou ti první »roznašeči radostného poselství«, t. j. český překlad řeckého slova Evangelia. A nelekají se ničeho. Porobená, odstrkovaná pohanská žena jest půdou pro hlásání Evangelia nanejvýš vhodnou. Srdce její přesyceno rozkošemi, unuděno dlouhou chvílí jest plno hořkosti a s dychtivostí poslouchá radostnou zprávu, zvěstující jí příchod království Božího. Náboženství útěchy hodí se výborně bytostí, určeným trpěti, a tak ta nejubožejší z ubohých, obyčejná otrokyně, přerodila se v ženu vznešenou a z vděčnosti převádí Evangelium přes práh domů patricijských.

Vznešená matrona (šlechtična) římská jest změnou své otrokyně, její shovívavostí, oddaností a láskou upozorněna na přerod, jenž se s její otrokyní stal. Této šlechtičně římské znechutily se již dávno pověry náboženské, různé soustavy filosofii a jsouc na jedné straně týrána vlastním otroctvím ke svému muži, jemuž je pouze hříčkou jeho vášní, a na druhé straně jako žena, vábena ideálem, libující si v řeči, zvoucí ji k vnitřní ušlechtilosti, k životu čistému, k důvěře v jednoho dobrého milosrdného Boha, který z lásky k ní také zemřel, poslouchá zprvu překvapena, pak okouzlena — a konečně uchvácená, obsah nového učení z úst své otrokyně. Duše její počíná žítí novými nadějemi a nic si nedělá z posměchu muže, nenechává se másti jeho pošklebky, pokořuje se a obrací svou duši cele ke slunci Evangelia Kristova.

A jaké štěstí pocítila, když křestní voda očistila ji od hříchu, když dech Ducha sv. dotkl se jejího čela a osvětlil její rozum nebeskou jasností a konečně když Bůh sám vstoupil pod způsobou chleba do srdce jejího a nadohl ji silou nepřemožitelné... Tato žena nalezla nyní Boha a jeho milost, jichž vlastnictví potěšuje

v každé chudobě. Tato žena našla rozkoše, jichž pocit způsobuje zapomenutí na všechna utrpení.

O myšlenku křesťanskou nejenom že se zajímají dědičky nejslavnějších jmen v dějinách římských, ale stávají se i šířitelkami této myšlenky v srdcích svých manželů.

A tak Řím pohanský přeroduje se v Řím křesťanský. Pohanství se brání, ale rychle ustupuje.

49. Marné jsou všechny překážky šíření,

marný jest veřejný posměch, vyjádřený urážkami a pomluvami křesťanů, že je to pověra otroků, že jsou sprostí sektáři, že ctí bezejmenného-ukřižovaného zločince... Marné jest podezření »irreligiosi in caesarem«, t. j. že křesťané jsou nepřáteli státu, a obviňování křesťanů všemi pohromami, jež stát římský potkal.

50. Marno jest veškero pronásledování.

V cirku římském, když ve zvířecích kožích zašiti, vydáni byli křesťané dravým šelmám, vyhladovělým psům na pospas, v zahradách Neronových, když obaleni smolou pověšeni byli na křížích a zapáleni, aby jako proslavené pochodně Neronovy svítili ke slavnostem římským, a když otroci římsští chodili s radi- delnicemi zahradami, aby čmoud spálených těl neobtěžoval vznešené Římány a chátru římskou, kteří k této podívané přihlíželi, a kdy ozývalo se řvaní »Christianos ad bestias«, t. j. »křesťany šelmám«, jako by na smluvené znamení v odpověď ozýval se překrásný chorál prvních křesťanů »Christus regnat, Christus vincit«, t. j. »Kristus kraluje, Kristus vítězí«.

A ten Říman, zvyklý válkám, zvyklý krvi, zůstává překvapen státi nad statečností vyznavačů nového náboženství a začíná mysliti, co venkono musí asi býti v tomto náboženství obsaženo, když jest to schopno tolik statečnosti dodati.

A tak hynuli křesťané divou zvěří, ohněm a me-

čem. Jsou umučeni i vůdcové. V týž vlahý večer, kdy svatý Petr ukřižován jest mezi církem a Vatikánem, žehnaje »urbi et orbi«, t. j. městu a světu, jest svatý Pavel hloučkem věřících doprovázen k Aquae Silviae, aby tam na silnici jako občan římský byl sťat.

Myšlenka křesťanská však odchodem vůdců nebyla ve svém postupu ani na okamžik zastavena. Následovalo 300 let hrozného rafinovaného, krvavého pronásledování. Krve teklo tolik, že římský pohanský dějepisec Tacitus sám napsal, že to bylo »ingens multitudo«, t. j. ohromné nezměrné množství křesťanů, jež za svou víru prolilo svou krev.

51. A výsledky tohoto pronásledování?

Krásně píše o nich polský spisovatel Sienkiewicz v »Quo vadis«: »A tak pominul Nero, jako pomine vichr, bouře, požár, válka nebo mor, ale basilika Petrova panuje dosud s výšin Vatikánských městu i světu.«

Největší myšlenková revoluce světa byla provedena a jest opravdu zázrakem samo, že vzrostlo křesťanství v tak veliký mohutný strom, když temnoty nepřátel používaly tak vydatných zbraní proti němu.

Křesťanský názor světový stojí zde a neleká se svých nepřátel, ani způsobu jejich boje, jenž po celých 2000 let různý je sice formou, ale stejný svojí podstatou.

52. Křesťanství není filosofickým systémem, ale jest faktem,

t. j. skutečností, starou tak jako lidstvo samo. Dějiny zjevení křesťanského jsou dějinami božské výchovy, jež jest podstatně dokonalejší než by byla výchova toliko přirozená. Proto jest nadpřirozená, t. j. nadpřírodou, nikoliv proti ní. Vždyť učený paedagog přivede chovance stejných schopností k vyššímu stupni kultury než méně dovedný. A proto křesťanský supernaturalism, z autentických pramenů Tridentina seznatý,

neodporuje rozumu, neboť není proti němu, nýbrž nad ním, netvoří protivu, ale povznešení. A právě tak jako duch a tělo mají jedinou činnost duchahmotnou, jako pláň a ušlechťující vrub v jediný strom srůstají, tak i příroda a nadpřirozený vliv božské pravdy, t. j. světlo rozumu a světlo víry, jsou výslednicí součinnosti. Božské a lidské ve stálém pokroku k dokonalosti.

(Dr. Kordač.)

Vidno z toho, že

53. křesťanství jest dílem Božím,

o němž Gamaliel pravil: »Dílo-li to z Boha, nebudete moci zničití je, není-li z Boha, rozpadne se samo.« Dosavadní pronásledování to dokázalo, a křesťanství nejsou mrtvým bezcitným učením, ale životem a láskou z říše Otce, pronikalo od té doby veškerý složky života soukromého i veřejného, stalo se lidstvu požehnaním a příležitostí ke spáse.

Abyste byli o tom přesvědčeni, předvedu Vám nyní

54. výsledky kultury křesťanské,

jimiž pouze ona může se chlubití. Probíráte-li kterýkoliv obor lidských znalostí, všude vidíte zřetelné stopy kultury křesťanské. Křesťanství jest

55. základem kultury světové.

Dříve byla šířena kultura tak, že na troskách kultury staré byla postavena kultura nová. Od dob křesťanství šíří se kultura ne bořením, ne ničením kultur starých, nýbrž volnou konkurencí národů. Křesťanství začalo samo. Očistilo pohanskou kulturu římskou. Vybralo z ní co bylo dobrého a učinilo z Říma střed veškerých studií. Učené společnosti předstihovaly jedna druhou v jednotlivých oborech. A když přišel humanism, zavádějící nemravnost a staré způsoby antiky, tu narazí na pevně vybudovanou mravouku křesťanskou. A nelze popřítí to, že v čele civilisace lidské

kráčeji výhradně národové, odchovaní kulturou křesťanskou.

Křesťanství stalo se

56. základem mravnosti.

Byly to křesťanské matky, které Julian Apostata nejen obdivoval, ale i humanitou státní moci marně snažil se napodobiti, odchovaly lidstvu nerozličké charaktery Athanasiů, Basiliů, Řehořů a celé řady jiných. A podnes — jak pěkně říká opat strahovský Zavoral — jsou to prosté venkovanky, jež odchovávají křesťanskými ctnostmi, víry, naděje a lásky národům vědce, umělce, státníky, zákonodárce, bez nichž světová města se svou etikou humanity bez Boha brzy by vymřela, kdyby neměla dorostu křesťanského venkova. Bez Boha a náboženství není absolutní normy k rozeznání dobra a zla, a co dosavadní kultura nazývá hříchem, to se stává důsledným jednáním, zvláště přináší-li to užitek a požitek. Křesťanská mravouka káže náklonnosti k dobrému buditi a vyvinovati, ke zlému tlumiti a na uzdě držeti. Jest přirozeno, že takováto nauka má nutně jiné výsledky než zásady mravnosti moderního světa, podle nichž »hřích jest nutným průchodem lidského vývoje a příznakem moderního muže« (volnomyšlenkářský katechismus).

V knize George Sand-ové »Lelia« str. 34. jest napsáno, že »kdo neumí hřešiti, není mužem, není charakterem« a »ctností jest uměti hanbě vzdorovati.«

Proto křesťanství jest dnes sloupem mravnosti a jest to pouhý dekalog, t. j. desatero božích přikázání, jež dovede v zájmu jednotlivců i společnosti zregulovati činy lidské na objektivní měřítko všeobecné mravnosti.

Dále jest křesťanství

Ono osvobodilo svět z moci pověr, ono rozrazilo pouta otroctví, jimiž člověk byl upoután ke hmotě. A faktem jest, že svoboda jest výhradním majetkem těch národů, jejichž dějiny jsou plny Kristova jména. (Zavoral.)

A jsou-li dosud miliony lidí v nízkosti otroctví, jest to jen proto, že Krista ani podle jména nepoznali. A jestliže i v křesťanských zemích zahnuje se vždy znovu a znovu otroctví, třebaže v jiné formě, pak není to vinou křesťanství, nýbrž těch, kteří nestojí na půdě Evangelia, kteří nepochopili jeho ducha, nebo těch, kteří stojí přímo v táboře jeho nepřátel. A jestliže byste tvrdili, že pod rouškou křesťanství bylo hřešeno na právech lidu, že se jménem Krista na rtech bylo páčáno násilí, pak vzpomeňte, jak bolestně odpýkala církve sama, jakými oběťmi, neúpornou prací, činy lásky musili věnní a praví sluhové Boží napravovati to, čím nehodní zhřešili. Neomlouvám, nezastírám, neboť lidé to byli, jejichž ruce ani schopny, ani hodny nebyly úkolů, jimiž je byl Bůh pověřil. (Zavoral.)

Křesťanství všímalo si všech oborů života a všech potřeb lidstva. Tak stalo se

Křesťanská charita má podklad svůj v křesťanské lásce, odpuzující vše, co může živiti ducha nedůvěry a odcizení. Vždyť původ její jest v lásce Kristově, jež byla tak velikou — jak překrásně píše Jacopone — že stáhla Její s nebe na svět, že z lásky za nic se pokládal, On, moudrost věčná, se neopanoval, aby svou lidskou podobu, přijavší lásku, nerozlil na lidi, na kříž vstoupil, aby odtud objímal lidstvo. Tam ztajil svou moudrost, skryl svoji moc, jen aby bylo viděti jeho lásku, objímající svět. Starý pohanský Řím neznal slova misericordia, t. j. milosrdenství. Jest to speciální vynález křesťanství. Slovo lidskost nepřestoupilo nikdy rtů ani Sokrata, ani Aristotela. Bez křesťanství byly by

pojmy o lásce ku bližnímu našich filosofů-humanistů asi takové, jako je mají dodnes Číňané ve své čtyřtisícileté kultuře, vyjádřené slovy: »Kdo není Číňan, jest barbar!«

Křesťanství

59. luští sociální otázku

svoji apoštolskou naukou: »Fraternitas, quae in mundo est«, t. j. bratrství, jež ve světě jest. Ono překlenuje propast mezi názorem liberalistickým a socialistickým a dnes na základě proslavených Encyklik svatého Otce Lva XIII. jest mostem, jenž překlenuje propast mezi těmito dvěma extrémními názory a ve formě křesťanského solidarismu luští veškerý sociální otázky.

Jaký to rozdíl? Před 2000 léty člověk-otrok co znamenal? A bylo jich tolik! V Římě polovina všech občanů a v provinciích jedna třetina. Římské právo pokládalo jej za »res«, t. j. věc-zboží.

Pro otroka neplatí zákon, neplatí právo. Týráni jsou rafinovaným způsobem. Zesláblí jsou prodáváni za cenu starých koní a sám Seneca píše, že proti otrokovi je dovoleno vše.

A dobročinnost starého pohanství? K čemu? Aby prodlužovala bídným lidem jejich bídu? Pryč s chudými! Pryč s lidmi, již jsou na obtíž! Pryč s meduživými dětmi! Taipejská skála v Řecku, s níž byly shazovány děti do propasti, a odkládání dětí na veřejných místech v Římě, jich úmyslné mrzačení jsou toho smutným dokladem.

Aristoteles ve své Politea VII. 16 píše, že »dítka tělesně slabé dovoluje i ukládá za povinnost antická ethika vraždit«.

Srovnejte poměry tyto s poměry nynějšími, a vidíte jasně a zřetelně, co v tomto ohledu kultura křesťanská dovedla udělati.

A z těchto výsledků kultury křesťanské vidíte, že křesťanství jest pro lidstvo

60.

učením radosti.

Jen ten, kdo nepochopil učení Kristova, kdo podstaty křesťanské víry nikdy nepoznal, může mluvit o křesťanství jako negaci vši radosti a příkazu ustavičné kajícího vzdechu a bázně.

My dobře víme, že radost prospívá ctnosti, světským záležitostem, společnosti, zkrátka všemu dobrému. Máte-li radost v srdci, Váš duch bude hlubší, probuzenější, Vaše myšlení jasnější, srdce spokojenější, nálada povznesenější, obcování s lidmi příjemnější, zdraví pevnější, zbožnost něžnější a ctnost obětavější.

Vždyť sám Kristus učil radosti ze života: »Pohleďte na ptactvo nebeské a pozorujte lilie polní!« — A mnich přísné kapucínské řehole, Ambrož z Lombezu, hájil v XVIII. stol. tento radostný ráz učení křesťanského proti poblouznění různých jansenistických duchů.

Křesťanství učí radosti každou duši, která nezatížena vinou. A kde křídla její jsou těžká, poněvadž vědomí hříchu ochromuje odvahu vzletnutí, tam ukazuje ji na onu divotvornou koupel vyznání, ulehčení, posily a radosti.

Takové vřelé, radostné, upřímné sv. přijímání rozjasňuje nejen člověka, ale i okolí. A on až dosud rozesmutnělý, pocituje radost ze života. Je to zvláštní štědrost od Boha...

A kdo mluví o chmurné morálce křesťanské, jež otravuje lidstvu beztak těžký život, nevidí kol sebe tisíce a tisíce srdcí za všech okolností plné duševní rovnováhy, klidných v době štěstí, silných v době utrpení, nad nimiž měl by se zamyslet.

Důkazem toho, co nyní jsem řekl, je život svatých, které biskup Keppler nazývá zcela oprávněně »vese-

lými lidmi«. Jen čtete na příklad životopis sv. Bernarda, Františka z Assisi, Kateřiny Silenské, Terezie, a uvidíte, jejich radostný život jasný a otevřený pohled.

A je zajisté toto vše nejkrásnější apologií křesťanství, křesťanství jež tolik ze základu dovedlo změnit společnost, jak v předešlých slovech jste slyšeli.

A pro tyto všechny vlastnosti

61. křesťanství je nezničitelné.

Křesťanství, jak jste slyšeli, jest nejhlubší interpretací života skutečného a jako z protiv a utrpení vede cesta ke Kristu, tak náboženství a život se podmiňují.

Křesťanství jest životní úlohou jednoho každého z nás, kterou toliko dlouhým a trpkým bojem provést lze. Pouze křesťanství učí pravému porozumění hluboké tragiky člověka a svým náboženstvím dává vůli sílu, která pozvedá ducha lidského nad hmotu a vede jej životem.

Jestliže namítnete, že křesťanství nedosáhlo výsledku po 2000 letech a ukážete na některé poměry dnešní, tu dovolím si upozorniti, že tyto poměry nejsou výsledkem křesťanství, jež právě v těchto bodech bylo zatlačeno osvětou bez ušlechťující síly a jasnosti. Ostatně v kruzích opravdu věřících vidíte vždycky jeho výsledky. Moderní volný myslitel jest realistou, ale jen ohledně vnějšího světa, kdežto v říši života vnitřního jest fantastou nad jiné větším. Moderní subjektivisté žijí ve zdánlivém světě své vlastní esthetiky a chybí jim universálnost života, která jest právě korunou učení Kristova.

A proto

Jako Nitzschův nadčlověk, tato směr píše i bezmoci, ničím nemohl nahradit duševní síly z Krista prýstící a slabou vůli povzbuzující, tak lidé dobře cítí, že jim chybí život ideální, život to, jež právě naznačuje křesťanství.

Jakožto dílo Božské

křesťanství jest věčné.

63. Ono jest a bude vždy základem a udržovatelem života.

Ono pozdvihlo duši nad hmotu, zušlechtilo a vychovalo lidstvo láskou nebeskou, obdařilo život jemnějšími a hlubšími pocity. Nauka křesťanská jest stejně vznešená dnes, jako byla dříve, a vstřípena hluboko v rozum a srdce dává základ ušlechtilému charakteru. Jen kráčíme-li v duchu a stopách syna Božího, porozumíme, že život je příležitostí bohatou jako země, širokou jako nebe a hlubokou jako duše. Všeho se nabážíme: práce, klidu, rozkoše, úspěchu, slávy, přátel i sebe, ale nikdy Boží přítomnosti, projadřující se v naději, lásce, míru a radosti. Ti, kdo žijí myšlenkami a tužbami smyslnými, brzy shledají je břemenem a zhoubou, ale chudí duchem, čistí srdcem, obírajíce se věcmi pravdivými, krásnými a dobrými, cítí se v jasném světle Boha, kde býti jest vždy rozkoší. Chápeme-li tedy, že vše jest od Boha a obrátíme-li svou vůli úplně k Němu, tu zmatek, pochybnost a úzkost odumírá, a duše odpočívá v klidu a míru. A tento stav klidu, spokojenosti, radosti, síly z člověka jako jedince přemění se pak na celek — lidskou společnost, národ. A tu zvláště my, Čechové, jimž osud naší vlasti neleží jen na rtech, ale také v srdci, musíme zvláště dobře viděti, že co vpravdě velikého vykonáno bylo, vzešlo z Evangelia Kristova, z nauky křesťanské. A proto musí se státi

Opravdu pokrokový Čech má nikoliv trhati, mařiti kulturu křesťanskou, ale hlouběji vnikati v obsah její, úsilovně pracovati, aby víra v Krista vnikala do všech poměrů, sílila k velikým činům a zůstala útěchou pro velké boly.

Ideálem moderního Čecha jest, kdo s hlavou ozářenou světlem vzdělání, srdcem obohaceným ušlechtilými city, rukama, jež v životním zápasu zůstaly čisty a čestny, jest pln víry a lásky a dovede před Bohem, Kristem na kolena padati.

Na toho, jehož credem jest víra v Boha a z ní plynoucí víra v lepší budoucnost národa a vlasti, byť nepřátel bylo sebevíce kolem, nutno, aby ti, kteří dnes vedou národ, nechtějí-li státi v našich řadách, aspoň s úctou naň pohlíželi. (Zavoral.)

Vždyť zakladatel křesťanství, Kristus, stojí na rozhraní věků, On jest mostem přes propast času a věčnosti, tvora a Boha, On krácel na Golgotu, a proto k Němu pne se duše lidská.

Připněte se k Němu i Vy!

65. Přilněte ke Kristovu učení celou duší svojí!

Nebude Vám to nesnadno. Vždyť v žilách Vašich koluje krev Vašich otců, statečných obránců víry Kristovy, na skráních Vašich jest jas mučedníkův, kteří krev dovedli dávat za víru Kristovu. Přilněte ke Kristu a jeho učení, aby i u nás po noci doby materialistické nastalo slavné jitro království Ducha!

IV. KATOLICISM.

Poznali jste, že jedině křesťanství jest náboženství, pro něž můžete se rozhodnouti. Božsky jeho základ, dějiny, výsledky, to vše přivedlo Vás k tomu, abyste se přiklonili s celou duší svojí k tomuto náboženství. Ale tím nejste ještě u konce. Vyvstane Vám nutně otázka, pro které vyznání křesťanské máte se rozhodnout. Odpověď není těžká. Kdo vážně pojímá světovou událost vtělení Krista, musí logicky nutně uzavírat, že Kristus postaral se o to, aby Církev, již založil, měla nejen trvání věčné, ale i znaky, jež byly by vodítkem rozeznání pravé Církve od bludů. Proto také ve své velekněžské modlitbě naznačil tyto známky slovy, »aby všichni jedno byli, aby posvěcení byli v pravdě a uvěřili skrze slovo«. A když přehlédnete všechna křesťanská vyznání od pravoslavií přes protestantism až k nespočetným sektám, tu uvidíte, že

66. jedině Církev římsko-katolická má známky pravé Církve Kristovy.

V ní vidíte, jak prvý znak pravé Církve — jednotnost — dokonale jest proveden. Stejné učení všech dob, krajů, jeden katechism, stejnost kultu, ústavy, mše sv., jež po celém světě se slouží stejná v podstatných částech, Otčenáš, jež miliony lidí stejně se modlí u všech národů a v čele této velkolepé organisace jako vrchol jednotnosti papež jest toho zřejmým dokladem. Ale i druhý znak — svatost — jest skvěle v Církvi římsko-katolické uplatněn. Církev vede k životu mravnému, ona dává pevný základ ve zmatcích tohoto světa, její modlitbou posvěcen a rozdělen jest rok i den, ona dává možnost dosažení dokonalosti v řádech a pro všechny ostatní věřící dává ne-

smírnou milost, tryskající z jejich svátosti. A konečně třetí znak — o b e c n o s t — vyplývá již ze slova katolický, t. j. řecké katholikos, česky všeobecný. Dnes 420 milionů lidí přísluší k této Církvi, 420 milionů lidí vyznává její kredo, 420 milionů lidí modlí se její modlitby a žije podle jejího Dekalogu.

Jest proto

67. Církev katolická representantem veškerého křesťanství,

ona jediná stojí na skále, ona jediná jest majákem v rozbouřeném moři vzedmutých vln dnešního světa, majákem, ukazujícím zbloudilým plavcům správný přístav. Cítíte dobře jen tak již při prvním promyšlení, že není to dílo lidské, ale že

68. Církev katolická jest dílem božským.

A otevřete-li dějiny, vidíte tam tolik důkazů. P. Maryan Morawskij v překrásném díle »Večery u jezera Genevského« naznačil, jak v dějinách Církve vidíme dva principy: božský a lidský, jež svádějí spolu zápas, a zdá-li se tento lidský vítězit, jest to jen na chvíli, aby onen božský hned zas napravil, co lidským bylo pokaženo. Vzpomeňte na skloněk panství římského! Úplatnost a dvořanosti zachvacovaly i episkopát. Ale hned zase vidíme, jak vystupují: Ambrož, Athanasius, aby napravovali vady, vznikající v tělo Církve. Po zátopě barbarství temnota a nevázanost rozežirají tělo Církve, a prodírají se až v místa nejvyšší. A tu vystupuje olbřím papež Řehoř Veliký, rozhoduje otázku coelibátu ve prospěch Církve, očišťuje, osekává vše zkažené a shnilé. Rodí se sv. František z Assisi, Veliký světec, strhující s sebou lidstvo. Řehole ošetřují nemocné, vykupují otroky, mečem hájí Svatou Zemi. Všimněte si nádherných květů askese ve spisech svatého Bernarda, sv. Tomáše Kempenského! Rostou gotické katedrály a svými štíhlými věžemi ukazují lidstvu k nebi Církev znovu očištěnou. Co má-

me v duši nejšlechetnějšího, za to jsme povinni díkem křesťanskému středověku.

S t ř e d o v ě k byl životem lidstva. Jsa právě ovládán katolicismem, byl pln vnitřní energie. Byl mládím nynějších kulturních národů a přípravou lidstva pro pokrok moderní.

F r á s e o t e m n ě m s t ř e d o v ě k u vykonstruovali protestantští historikové z fanatické zášti proti katolicismu. (Podrobnější důkazy viz Zelenkův Slovník obrany uvědomělého katolíka, II. vydání, str. 128—131.)

A když přišla doba renaissance, když kouzlo klasičského umění nakazí i samotný papežský stát a v řady znamenitých papežů vloudili se — ne vinou Církve, nýbrž světských vládců — i papežové bavící se, politisující, tu vidíte, že přec řídí papež pevně loď Církve.

N o v o d o b ě b a d á n í o » p a p e ž í c h z l ý c h « ukazuje něco zcela jiného než opět protestanští historikové vymyslili. (Viz Slovník str. 95—97.)

Církev Svata omládla sněmem Tridentským. Ratolesti její se zelenají a Ona vydává opět nové a krásné květy.

Vidíte v historii Církve něco jako podobnost ducha v těle. Z obecných účinků vidíte, že duch jest v těle lidském, ale v jednotlivostech nevíte, kde jej hledat.

A právě tak jest to v Církvi. Zblízka vidíte porušitelnou její část: činy lidské, těsnost rozumu, z výše však vidíte zdravý rozvoj, léčivou moc a přímo životní odpor proti rozkladu. Není to dostatečným důkazem, že Církev původem svým jest dílem Boha samotného? V Písmě sv. (Jan 7, 16) napsáno jest: »Mé učení není

mé, ale toho, který mne poslal.« A dějiny dokazují, že jest to plná pravda.

Jen

69. nehled'te na Církev stále jen očima minulosti, ale též potřebami přítomnosti!

A chcete-li vzít přec dějiny do ruky, neberte jen několik listů, ale čtěte dějiny celé, a poznáte, jak významná jsou slova historika Tocqueville, že

70. restaurace historické vědy jest restaurací katolické slávy.

Od XVI. stol. převládal názor, podle něhož veškerý vývoj křesťanství po smrti apoštolů byl stálou deformací a vzkříšení nastalo teprve reformací. V tom smyslu se dějiny přenášely a psaly (Döllinger). Prvým protestantům zdála se Církev jevištěm nevědomosti a nešlechtnosti. Přemrštěná píle sebrati vše, co by se za důkaz takového tvrzení hodilo, nespravedlivé přehlédnutí dobrých stránek, to vše přenášelo se do literatury a veřejného mínění XVIII. století a povstávalo ono duševní odcizení křesťanství ve veřejném životě. (Tölner.)

A dnes právě tak. Pravdy z dějin se zámyslně zamlčují nebo ex ignorantia supina neznají. Jenže proti tomu dnes protestuje celý soudný svět, neboť jest to zneužívání vědy. Klamem a nepravdou uvádí se lid v propast sociální revoluce a anarchie. (Dr. Kordač.)

Dějiny staly se dnes »důležitými podniky« (Dr. Pekař), z nichž nepřátelé Církve chtějí těžiti. Proti universitnímu profesoru Dru Pekařovi, jenž jediný měl odvahu postavit se proti lživému, nevědeckému proudu, proti tažení, jež chtělo usmrtiti Církev u nás, proti tomuto muži, jenž jest nejlepším ve svém oboru, podali protesty pokrokoví učitelé, hasiči pokrokových měst, metaři, některá obecní zastupitelstva . . . ! Nevidíte naivnosti tohoto boje lži proti pravdě?

A slyšte dále, abyste byli přesvědčeni o pravdě, již dějiny mluví.

71. Katolická inteligence kněžská zachovala národní vědomí

a po celých 50 let český jazyk udržovala v kostele a na faře. V době, kdy se zdálo, že vše jest pro nás ztraceno, v kostele ozývala se česká píseň a české kázání, na faře půjčovala se česká kniha.

Sám Havlíček ve »Slovanu« (svazek 6., str. 873) doznává, že k a t o l i c k é duchovenstvo bylo vždycky nejhlavnější silou českého vlastenectví... A největší část těch pokroků, které národ náš v životě vzdělanějších tříd učinil, jest jen zásluhou duchovenstva.«

Nechte před sebou defilovati tu řadu b u d i t e l ů a uvidíte, co bylo poctivosti, síly v duši těch, jejichž srdce půl náleželo vlasti a půl Církvi! Laická inteligence česká vychována byla teprve nadacemi, tedy z peněz katolického kněžstva. A dále dnes tážete-li se, která rodina mravná, která mládež ideální, která inteligence nadšená a obětavá, která strana čistá, tu vždy musíte doznati, že je to ta, kde

72. katolický lid poctivý, svědomitý, mravný, obětavý, nadšený a ideální

v té které složce jest.

Dnes

73. revoluce osvobodila katolicism.

V monarchii katolicism c. k. dvorních kaplanů nesměl sloužiti sobě. »Skvělé« postavení Církve spočívalo v tom, že chráněna byla četnickými bajonety

a za to musila sloužiti státu a kněžstvo její musilo za pár haléřů písařiti liberálnímu zžidovštělému Rakousku. Dnes, kdy Církev u nás sloužiti může lidu, kdy se vymanila z potupného postavení služky státu, hleďte, jak život katolický se vzmáhá, jak se kostely plní, církevní slavnosti jsou navštěvovány a strana katolického lidu jak roste!

Zde nejlépe vidíte účinky katolicismu. Zde vidíte jeho podstatu. Zde vidíte, že

74. podstatou katolicismu jest demokratičnost, nezměnitelnost, trvalost, naddobovost.

Pravý katolicism jest hrdý, zdravý, zjev významný příliš, než aby obstarával agendu státu. (Napsala sama »Tribuna«.) Jeho znaky jsou jeho chloubou a zaručují mu věčnost. (Pravil socialista Meritan ve francouzské sněmovně.

Proto také *renaissance* jeho nemůže se díti ve formě novot, převratů, koncesí t. zv. požadavkům doby nebo přání ulice, jež se mění podle nálady a počasí!

Právě

75. konservativnost jest velikostí katolicismu,

neboť zaručuje stabilitu nejen sobě samému, ale i celému okolí. Katolicism stává se tak živlem sociálního pořádku a veškerého právního řádu.

Bourget nazývá katolicism »dokolým systémem při potlačování zkažených žádostí«.

A tuto konservativnost si hájí i katolicism, ať se to

líbí davu nebo ne, dobře znaje nestálost lidu a jeho potřeby.

Jest proto

76. význam katolicismu ohromný.

Jen nutno otevřítí oči a chtítí viděti. Jak veliká jest

77. krása a síla katolicismu

pro jedince i společnost. Sám Nietzsche (Morgenröte 81) doznává, že »katolicism vyleptal snad nejjemnější duchy lidské společnosti, jací kdy byli«. A Sienkiewicz (Víry) překrásně píše, že katolicism objal celý západ, zorganizoval společnost, stvořil evropskou civilizaci, přechoval vědy, stvořil university, vztýčil kostely, arcidíla umění, vydal sv. Augustina, Dante, Petrarku, svatého Františka, sv. Tomáše, stvořil renaissanci, Večeří Páně Leonarda da Vinci, pomníky Medicea, Michel-Angela, Rafaela, učinil nás účastníky světové kultury, spojil se západem, vtiskl evropské znamení naší duši.«

Huysmans obdivuje úchvatnost katolicismu, přítmí jeho chrámů, jeho gregoriánské zpěvy, jeho liturgii a umění, a volá nadšeně: »Nač vše ostatní!« Nač marné úsilí života, nač ten bídný, hmotářský shon! Jak jinak zařídila vše Církev! Ona dala směr užitečnému zaměstnání, vyměřila v liturgickém roce místečka oddechu, učinila jednotlivé dny posly bolesti a radosti a celý rok hlasatelem služby Boží, nechávajíc nas krok za krokem sledovati život Kristův. (Huysmans.)

A opravdu

78. umění katolicismu jest nepředstíženo

dosud. Nechám opět mluviti Huysmanse:

»Výtvarnictví, poesie, hudba, to vše se drží pospolu a plápolá v jedné kytici na tomtéž oltáři. Moc umění jen igno-

rant může popírat. Pohled'te jen na portály katedrál nebo na oltární ozdoby, jimiž sděluje církev lidstvu své myšlenky, vykládá evangelium, uchvacuje zástupy, vrhá je v modlitby radosti k Jesličkám, otřásá jimi ve vzlykavém pláči před Kalvariemi, nechává ji padati na kolena před Pánem, pozdvihuje ji k radostnému jásání před Kristem, vstupujícím ve zlaté nebe a zdvihajícím k žehnání svou pravici proraženou, z níž prší rubíny krve.«

Kterýkoliv obor umění přehlédnete, všude vidíte skvělé stopy Církve katolické! Vzpomeňte jen

79. stavitelství.

Pozorujte sloh románský, jak z něho dýchá představa pevné víry, mužné trpělivosti a zbožnosti, silné jako jeho zdi. A sloh gotický? Netřeba o něm mluvit. Všichni jste viděli některou z katedrál, již tento sloh ozdobil. »Kamenná pohádka Prahy« (Hilbert), dóm Svatovítský, jest zřejmým dokladem.

Nebo otevřte anály a vizte, co

80. hudba

vytěžila vše ze síly katolicismu. Proslavená jest klášterní hudba středověká. Vzpomeňte na takové Tedeum, onu hymnu, prostou a velkolepou, stvořenou svatými Ambrožem neb Hilariem, obsahující žhoucí víru a jásot duše celého lidstva! Vzpomeňte na nespory, obřady a zpěvy svatého týdne, pozvolné zpěvy smutečných hodinek, vznešené a hluboce vyjadřující nekonečný bol Páně! Vzpomeňte na hudbu bolestných vzdechů v písni Stabat Mater! Vzpomeňte na dojem strašného Dies irae! Vidíte, že výmluvnost hudby jest ohromná. A nedivíte se pak, že vede mnohé zbloudilce zpět do Církve. Tak sám Huysmans, naturalista, doznává, že vrácen byl Církvi chorálem tou — jak nazývá ji — mateřskou mluvou Církve.

Kdo by pak mohl tvrditi, že malý byl

81. vliv Církve na kulturu

nebo snad že dokonce Církev byla nepřítelkyní kultury? Co všechno musila by nevěra zničit, pobořit, kolik nej-
skvělejších listů z dějin umění vytrhati, než by od-
stranila ty nespočetné důkazy, jež ji obviňují z vědomí
nesvědomitě nepravdy. Vždyť po naší vlasti jest na-
hromaděno tolik kulturních památek, že při svém ne-
patrném počtu, při všech těch ranách, přece stojíme
v prvních řadách kulturních národů. Od první školy
v Budči z doby sv. Václava až po slavnou universitu
Karlovu, od nejstaršího kostelíčka na Levém Hradci
až po katedrálu sv. Víta a obdivuhodný chrám svaté
Barbory, to vše vykonáno bylo z popudu, pod ochra-
nou, z prostředků Církve.

Přišly doby, kdy divy stavitelů byly ničeny ohněm,
knihovny pustošeny, díla ohromné ceny do ohně há-
zena. Toho však nebyly příčinou ruce katolíků. A co
zbylo po bouřích husitských a odváženo bylo po válce
třicetileté přes hranice, toho neloupila ruka katolická.
O tom však nevěra nemluví, nechce mluvit a nesmí,
neboť by porážela sama sebe.

»Jen nedouk mohl by nevědět, že
veškerý pokrok vzdělanosti a osvěty po
mnoha století visel jako jinde tak i u nás
jedině na církevních ústavech... já pak
přesvědčen jsem, že Církev křesťanská
vůbec všude, tak zvláště katolická v Če-
chách nepoměrně více způsobila dobrého
než zlého.« (Palacký: »Několik slov
o náboženství a víře«.)

Faktum jest, jež oddisputovati se nedá, že v čele
civilisace krácejí jen a jedině národové po 2000 let
pronikání duchem Kristovým. Kdekoliv pak nábožen-
ský život byl podřát (jako v Rusku, severní Africe,
Asii), tam po dlouhá staletí ovládá tyto kraje těžká
tma noci kulturní smrti.

proti ničivým proudům novověkého názoru životního. Jest jisto, že co se kdy ušlechtilého vykonalo, k tomu byl čerpán podnět a síla z evangelia Kristova a třebaže dnes — jistě jen na čas — byla tato berla odhazována, doznat musíme, že stejně jako dříve jest Církev mohutnou hrází proti všem útokům skepse, nepravé svobody a znemravnělosti. Její klerus na osvětové cestě jest nejmadžšenějším vůdcem.

Slavný spisovatel Hilaire Belloc prohlásil v těchto dnech v Londýně, že »zahyne-li Církev v Evropě, jest o osudu Evropy rozhodnuto.«

A nemyslete, že toto vše bylo na úkor hmotných prospěchů lidstva, že snad v této poesii katolicismu rozplývala se, ztrácela se hospodářská síla národů. Právě naopak

83. **katolicism je systémem eminentně národohospodářským,**

neboť vedle asketického příkazu »Hledejte nejprve království Božího a jeho spravedlnosti«, jest též naznačen eminentně národohospodářský princip slovy samého Stvořitele k člověku »Subjicite terram«, t. j. »Panovati budeš nad zemí« a příkázáním »ut operaretur terram« (Gen. I, II.), t. j. aby člověk prací svobodnou a zasvěcenou v životní úkol svůj dobýval národohospodářských statků z bohatého jejich ložiska, ze země.

Kdo tvrdí, že upadá národ, kde církev vládne a uvádí za důvod, že smutnou nauku o ceně života, o škodlivosti bohatství, o hříšnosti všeho, co jest přepychem, podlamuje Církev v lidstvu energii, brání rozvoji všech mohutností, učí měkkosti a poddajnosti, jež v těžké soutěži národů již předem prohrává, ten zkresluje obraz Spasitele, který život svůj prožil v tesařské

dílně, a popírá tisícileté heslo církve: »Modli se a pracuj!«, jímž vedení řeholníci měnili pralesy a pustiny v úrodná pole a překrásné sady. Jestliže někdo by uváděl jako důkaz inferiority katolicismu v ohledu národohospodářském Španěly, Portugaly, Itálii a stavě proti nim Německo, Anglii, Spojené státy, pak jen ať pozorněji zkoumá, v čem jest příčina úpadku. Všimněte si na př. Itálie! Zde dějiny mluví o říši, nad níž slunce nezapadalo, o říši, jež svými loďmi pokrývala oceán, o Benátkách, královně Adrie, o Florenci, Janovu, Bologni jako o centrech umění a vědy, bohatství a moci v době, kdy vliv Církve byl největší, absolutní, kdy pronikal život veřejný i soukromý. Přišlo-li později jinak, toho příčinou bylo zlato a život, jenž byl vším, jenom ne křesťanským.

Neschopnost panovníků, bratrovražedný boj republik italských mezi sebou dovršily dílo zkázy. A staví-li se za příklad protestantské Německo, pak musíte se tázati, byli-li to opravdu přirozený a zdravý rozvoj národa? Jmění se koncentruje, ubíjí se střední stav, zbývají boháči a proletáři. Jaké požehnání přinesl by technický ten pokrok, kdyby ho bylo užito podle ducha Evangelia.

Ostatně vizte Belgii, jež má vládu tak mužně a přísně katolickou! Budí závist států svým průmyslem, školstvím, výší kultury, rozsahem svobody a láci životních potřeb. Podobně katolická Kanada závodí ve všech oborech úspěšně s Amerikou protestantskou. Hluboké náboženské přesvědčení nevádí jí býti zemí moderní, v plném významu toho slova.

A tak vidíte, že Církev stará se o vše, vychovává jedince i společnost, všímá si všech zjevů života, nic pozornosti její neutíká.

Ještě však jedno musím připomenout:

84. Církev jest základem mravnosti.

Mluvil jsem již o tom v kapitole o křesťanství. Nyní jen musím zdůraznit, že bez Boha není absolutní normy k rozeznání dobra a zla. Co se dnes

nazývá hříchem, to zítra může býti důsledným jednáním, jen když to přináší užitek a požitek. Všimněte si zde slabosti nevěry, jež ulehčuje oběti, neboť nemá moci dáti sílu k boji proti sklonům k vášni.

A dodnes chrání Církev mravnost ve prospěch lidstva, třebaže zřejmě synům světa se to nelíbí. Církev jest si však vědoma své povinnosti a dobře ví, že tím právě slouží i v jiném ohledu lidstvu. Jest totiž tak

85. Církev ochrankou pravé svobody.

Popírá se to ovšem. Otevírají se dějiny a nepřátelé Církve ukazují na zapálené hranice, na tisíce vyhnanců, na dragonády.... Ty listy známe i my z dějin českých i světových, učili jsme se jim ve školách, probírali jsme se jimi i u věku mužném s tichým smutkem a úžasem. (Zavoral.)

Pod rouškou křesťanství prý bylo hřešeno na právech lidu, se jménem Krista na rtech pácháno násilí. Avšak jestliže jest toto z dějin známo, pak i to jest zjevno, jak bolestně odpykala Církev sama, jakými oběťmi, neúpornou prací, činy lásky musili věrní, praví sluhové Boží napravovati, čím nehodní zhřešili! Neomlouvám, neboť lidé to byli, jejichž ruce ani schopny, ani hodny nebyly úkolů, jimiž je Bůh pověřil. Nesvádějte to však vše na úkor svobody. My dobře víme, že není svobodou chtít věřit, co se mi zdá, mluvit, jak se mi zlíbí, jednat, jak se mi zachce, svůj osobní zájem nad všechny ostatní stavět.

Ostatně dnešní nevěra nemá práva staré viny obnovovat a dnešní dobu činiti za ně zodpovědnou. Vždyť tvrdí o sobě, že stojíme nyní pod plným sluncem kultury, a jak si vede? Vyhnala z vlasti ne hanbu a nízkost, jež se těší plné svobodě, ale obětavé milosrdenství, jež tiše s modlitbou na rtech stávalo u lůžek nemocných. Pobrala jmění ne nahromaděné bursovními spekulacemi, jež ožebračily kolikrát sta rodin, ne vydržené lichvou, ale založené zbožnými odkazy, dané

chrámu a chudině. Zavřela ulice ne průvodům s pímenem zášti vyhrožujícím, ale průvodům, v nichž lid věrný se modlí a zpívá. Zavírá školy ne nevěře v duších dětí vyšší vzlety otravující, ale víře, jež mladé duše zvedá ku pramenům Dobra, Krásy a Pravdy. Stojí-li pak Církev proti těmto snahám v boji na život a na smrt, hájí svobody lidské, hájí svobodu lidského svědomí, svaté právo sloužiti Bohu. Církev jediná staví každé bezuzdnosti hradbu kovovou, Církev zjevila lidem jejich práva a uložila i povinnosti, Církev nad práva jednotlivce staví právo rodiny, národa a nade všechny staví zmužile práva Božská. Ale to vytýkat značí buď slepost k sociálním zjevům nebo sledování cílů, směřujících k úplnému rozvratu. (Zavoral.)

A nyní byste se otázali snad, když opravdu jest tomu tak,

86. proč má katolicism tolik nepřátel?

Jest to jednoduché. Církev žádá sebezapření lidských chtíčů, a to tak nerado se přijímá. Divíte se, jak bylo možno namluviti ne několika lidem, ale celým vrstvám, že právě Kristus jest nepřítelem? Je to pouze nevědomost, nepřítel největší od samého počátku. Dnešní člověk má za duševní stravu pouze liberální knihy a nezpracuje, nepromyslí ani, co čte, a nesrovná s tím, co přináší život. Ovšem mrtvé duši jest Kristus nepochopitelný, v zatvrzelých vzbuzuje i nenávist. »Proč nás rušíš a znepokojuješ?« volali na Krista ďáblem posedlí. Dnes se to opakuje. Ďábel nenávidí Krista, a čím více která duše ďáblu propadá, tím více nenávist tuto sdílí.

Vidíte, že

87. poznání katolicismu je třeba

ne ovšem z časopisů, románů, ale z Evangelia. Ostatně jest vědecká nutnost o věcech, o nichž někdo chce usuzovati, důkladně a všestranně se poučiti. Člověk

sám sebe musí prohloubiti a pohroužiti do skutečností vlastního života. Právě tak jako Parsifal vidí svatý Grál teprve tehdy před sebou zářiti, až když pozná svou slabost a nicotu. Pak teprve dojde ke hlubokému poznání života. Otevřte duše své dokořán skutečné pravdě, žízněte po ní, jeť ona darem Božím. Čím více světla ve vašich hlavách, čím více poznání v duších, tím určitěji najdete Boha, tím zářivěji bude tryskati z Něho Vám Jeho všemoc, moudrost, láska, tím vroucněji přilnete k Němu vši poctivostí svých srdcí, tím ochotněji budete v Jeho Církvi plniti povinnost, již Vám ukládá. Myslete, čtěte, vzdělávejte se — a najdete pravdu, uvěříte Církvi svaté a stanete se,

88. musíte se státí obránci katolicismu

proti nevědomosti, lži, falši, nedorozumění. Nebudete jimi sami. I protestant Palacký, objevitel velikosti husitství, jím byl. A celá řada mužů zkušených, vpravdě svobodomyšlných, postavilo se na obranu Církve v dobách nejhorších. Vždyť jest to prospěch našeho národa, naší vlasti. Nezapomínejte, že

89. Církev jest nejmocnější organizací světa.

Jest organizací nejčetnější s cílem ideálním. Miliony jsou zde spojeny tmelem tak pevným, že marně dopadají rány na vaziva její. Jest marná agitace proti Církvi a směšná. Působí na lid opakem. Povzbuzuje, čistí od plevle.

90. Bud'te hrdí, že jste katolíky,

že jste jedni z mužů vojska tak slavných praporů, pod jedním jasným povelém ve směsici hlasů pošetilosti a hany, částečkou veliké instituce mravní, jež velí: »Milujte se!« v dobách »civilisace«, jedni z tisícerych úst, šeptajících o lásce na tržišti zorganizované nenávisti... (Kosiakiewics.)

91. Vítězství Církve jest zaručeno.

Božský zakladatel její ubezpečil nás slovy:

»Nebojte se... jáť s vámi jsem po
všecky dny až do skonání světa.«

Ohlédněte se ještě jednou na temné síně, v nichž viděli jste planouti žár ohňů, zkrvavělé oči dravců a zlobu lidskou, chtějící zničiti símě Kristovo. Viděli jste tam také sepjaté ruce křesťanů, nebeský žár v jejich očích, srdce bušící láskou ke Kristu, srdce zanícené pro pravdu, krásu a mravnost. Slyšeli jste tam zpěv *Christus regnat*... jako odpověď na veškero pronásledování. Vzpomeňte na Nerona, Juliana Apostatu, na ta různá proroctví a předpovědi o křesťanství zničeném. A jděte věky dále! Vzpomeňte na Lutera, Kalvina, Bismarka, Voltaira a celou tu řadu nepřátel, a vidíte, jak

92. marný jest boj proti Církvi.

Gamaliel sám uznal:

»Dílo-li to z Bona, pak nebudete
moci zničiti je; není-li z Boha, pak roz-
padne se samo.«

Vidíme, že v Církvi vězí více než pouhá síla přirozených existenčních podmínek. Církev dovede žíti a působiti, i když o podmínky ony podle úsudku světa jest připravena. Všichni ti filosofové, hledící ji zesměšnit, upadli dávno v zapomenutí a ona své *Credo* (Věřím v Boha) zpívá, vykládá a rozvádí dále. Pronásledováním očistí a osvěží se život náboženský. Slzy mučedníků jsou onou omlazující vodou. Když počínají stoupati kalné vody mravní zátopy, zdvihá se žhavý vítr obnovy a počíná vysušovat vody ty. (Jacopone.)

A Církev Kristova stojí zde silna a svěží. Nepřátelé dnešní se svou nenávistí, se svými hrozbami zaniknou. a Církev očekává své

Ona dobře ví, že nadejde jednou v běhu věků den, kdy přijde Ježíš Kristus ve vší slávě a velebnosti souditi svět. Jako blesk od východu k západu, takový bude příchod Jeho. Kdy ten den bude, není známo, ale nadejde jistě, jako se dosud splnilo vše, co Kristus předpověděl. Pak umlknou rty pochybovačů a posměch zemře na hrůzou zkřiveném obličejí. Nadejde potom vítězství spravedlivých. Stanou u cíle svého a Bůh setře všelikou slzu s očí jejich... Tak učí nás kniha knih, posvěcená skoro dvěma tisíci lety a zaručená déle ještě trvající Církví, Kristem založenou. (Žák.) Táž pak krásně připomíná slova Kristova, v něž my plně věříme, že »Nebe a země pominou, ale slova má nepomnou.« (Luk. 21, 33.)

V. POVINNOSTI UVĚDOMĚLÉHO KATOLÍKA.

94. »Ctnost jest to, která zachraňuje národy a zkaženost je ničí.«

Slov těchto, jež podle Písma sv. napsal profesor Janet (Dějiny vědy politické, str. XIV), musíme si zvláště dnes povšimnouti, není-li nám lhostejným osud naší vlasti. Dovolím si uvésti několik statistik, abyste viděli, jak

95. demoralisace

rozzírá dnes tělo našeho národa a abyste byli přesvědčeni, že vše nutno vykonat, co jest v našich silách, abychom zabránili následkům, jež dříve nebo později jistě by přišly.

Přehled trestního soudnictví v Čechách, vydaný ministerstvem spravedlnosti, ukazuje, že přečinů a zločinů — tedy to, co v právu nazýváme delikty těžšími — bylo spácháno v roce 1918 81.690, r. 1919 92.131 a r. 1920 104.615. Když to porovnáte s rokem 1910, kdy jich bylo pouze 33.713, vidíte, že počet jich vzrostl trojnásobně!

A jiná zajímavá statistika ukazuje nám počet rozsudků smrti. V r. 1919 bylo jich 15, v roce 1920 26 a v r. 1921 38. Tedy opět značný vzestup! Ostatně vezmete-li si do rukou denní tisk, máte tam potvrzení toho, co jsem řekl. Lidé mladí rafinovaným způsobem provádějí zločiny, o nichž se nám dříve nezdálo, a ještě se tomu cynicky smějí! Vzpomeňte si na vraždu v Luteranském mlýně! Mladík 22letý vraždí sekyrou ranou do hlavy tři spící lidi

za sebou a ani se přitom neotřese. Jiný mladík vraždí své milenky. Otcovrahové byli dříve zvláštností, dnes objevují se dokonce matkovrahové. Matka, jež dosud byla posvátnou osobou i pro toho nejzvrhlejšího zlo-syna, přestává takovou býti. Nedávný případ bestiální vraždy 72leté stařeny, již ubíjí vlastní její syn, aby se zmocnil několika set korun, jest toho zřejmým do-kladem!

Jsou však i jiné, stejně hrozné statistiky, mezi něž patří

statistika rozluk manželských.

V roce 1912 bylo jich v Čechách 28 a po uzáko-nění zákona č. 320 z r. 1919 o rozlukách manželských. kdež jest § 13 lit i), podle něhož manželé »při vzá-jemném, nepřekonatelném odporu mohou se rozlou-čiti«, bylo jich v roce 1919 1633, v roce 1920 2284 a v roce 1921 2411, tedy počet šedesátinásobný! V sa-motné Praze bylo rozloučeno od 1. ledna do 30. června roku 1921 1400 manželstev, t. j. 10 rozluk připadalo na jediný den. Za čtyři roky trvání dotyčného zákona bylo rozloučeno 36.000 manželství v celé Republice.

Nezdá se Vám, že z manželství stala se trhová smlouva? Nezdá se Vám, že jest to Lutherovo »welt-liche Hantierung« (obchodní jednání)? Nevidíte v tom nebezpečí pro stát, když vzpomenete na slova profe-sora Hennera (Církevní právo str. 279), že »nejtěžší úkol státní správy jest rozluka manželská, neboť man-želství jest základem rodiny a tím i státu, ochrana manželství jest ochranou státu a tato skutečnost vy-žaduje manželství trvalého...« A když vzpomenete, že v Americe episkopální církve protestantské v r. 1922 vydávají dekret omezující rozluky, poněvadž prý tyto stávají se »národní katastrofou Ameriky«, žasnete, jak my, malinký stát s nedlouhou dobou těžce vybojované samostatnosti, můžeme si tento experiment s tak leh-kým svědomím dovoliti.

A ještě na jednu statistiku musím vzpomenouti! Jest to

Ve »Večerníku Práva lidu« bylo uveřejněno, že v roce 1924 3500 občanů Velké Prahy jest nemocno oněmi ohavnými chorobami venerickými. A to jsou sečtení jen ti, kteří jsou ve veřejném ošetřování! Podle pokusného sčítání ministerstva zdravotnictví z roku 1921 jest takových občanů 60.000 v Republice! Podle statistiky prof. Hamzy ze žactva středoškolského jest 20% (t. j. každý pátý!) nemocno těmito chorobami.

Nezdá se Vám, že by to byl špatný vlasti syn, který by před tímto stavem chtěl zavíratí oči? Nevidíte, v jakém nebezpečí nachází se náš stát, jehož samostatnost zrodila se nedávno z potoku krve a moře slz? Neupozornují Vás na zmíněná slova Pisma sv. výstražně, abyste zabránili tomu, co by mohlo přijíti?

Vidíte, že jest naší povinností, jako dobrých synů vlasti, starati se o nápravu. Jako dobrý lékař, chce-li nemoc vyléčiti, musí zkoumati, z jakých příčin asi nemoc vznikla, tak i my, máme-li tento stav vyléčiti, změnití, musíme pátrati, jaké jsou

96. příčiny demoralisace.

Jistě ledažbylou by byla odpověď, kdyby se vše svedlo na válku. Již president americké republiky Harding připomněl, aby se vše nesvádělo na válku. Válka byla pouze causa ultima, t. j. příčinou poslední. Dobrodružnost, nejistota života, mimořádný čas války způsobily, že vše, co bylo skryto pod povrchem společnosti, vyvinulo se nad její povrch a ukázalo se v celé své hrůze. Nebyla tedy válka příčinou vlastní. Příčiny tyto nutno hledati jinde.

97. Vlastní příčinou jsou nauky filosofické,

jimiž byly vychovávány široké vrstvy lidové celá desetiletí. Podle těchto nauk není věčnosti, nýbrž smrtí vše

se končí! Není Boha věčného soudce, který dobré odměňuje a zlé tresce. Hřích, toť známka geniálního muže, a ctnost hodí se jen pro staré babičky. Člověk jest jen dokonalejší zvíře a nadčlověk (t. j. podle filosofa Nitzscheho) má jediný právo na život...

Nauky tyto nazývají se pokrokovými, ve skutečnosti však znali je již staří filosofové Epikurejci, kteří na své náhrobky dávali si nápisy: »Co jsem snědl a vypil, to mám!« Divíte se, když takovými zásadami je lid vychováván, že nastanou zmíněné účinky? Celá desetiletí slovem z úst venkovského učitele až po universitního profesora, tiskem od těch různých večerníků až do obsáhlých knih jest lid tak vychováván, a nedivte se, že důsledky této výchovy tak smutně se projevují. Na principu těchto nauk vybudovány jsou systémy společenského řádu, z jichž výsledků vidíte na prostou neschopnost vybudování lidské společnosti.

Jest to v první řadě

98. **liberalismus,**

jenž poškozoval společnost lidskou svými rozkladnými methodami celá desetiletí. Světovou válkou dovršena byla jeho katastrofa, neboť válka tato nebyla nic jiného než ohromný zápas kapitálu německého a anglického, drženího v ruce liberálů.

A právě tak ztroskotat druhý system, a to

99. **socialismus.**

Ten svými počátky sahá do francouzské revoluce, jež vyhlásila lesklá hesla: »liberté, égalité, fraternité«, t. j. svoboda, rovnost, bratrství. Neschopnost splnit tato hesla byla ukázána hned na náměstí Place de la Concorde (t. j. náměstí Svornosti), kdež v roce 1791 ve jménu volnosti a svobody byl sťat každý ten, kdo byl vyznavačem jiného náboženství nebo stoupencem jiného politického přesvědčení než tehdy vládnoucí komuna pařížská! Tam ve jménu bratrství byl sťat každý ten, kdo byl příslušníkem jiné vrstvy občanské

než právě vládnoucí komuna pařížská! A od té doby ukazoval socialismus v praxi, že nedovede provést to, co theoreticky sliboval.

Sám socialista Modráček ve své knize »Republika a socialism« str. 11 napsal, že »nauka socialistická jest chybná a nemožná«. Ostatně dokladem toho jest

100. bolševismus,

který jediný prakticky uskutečnil theoretické zásady socialistické v Rusku. A výsledek? Zbořené továrny, spálené vesnice, v gubernii jekatěrinoslavské sovětskými ukazem zespolečněná žena a v jedné gubernii zakaspické hladem vymřelé obyvatelstvo. jsou smutnou toho odpovědí.

Proslavená moderní inkvisice, t. zv. *č r e z v i č a j k a*, dovedla umělým způsobem vyliďňovati, jak statistika samotné vrchní mimořádné komise ukazuje. Od 1. ledna do 31. března roku 1921 bylo popraveno 43.000 lidí. Do roku 1923 popraveno bylo celkem 1,800.000 lidí!

A v náboženském ohledu? Stačí poukázati na nápis na paláci Kremu, jež dali tam zavěsiti komunisté: »Náboženství kořalkou národů.«

Všecky tyto systémy, jak jsem již naznačil, jsou založeny na nevěreckém názoru světovém. Z výsledků jejich můžeme právem tvrditi, že

101. nevěra jest příčinou veškeré demoralisace.

Vysvětlil jsem již dříve (viz čl. 12.) psychologický postup nevěry a doplňuji nyní jen poukazem, jak velmi podobá se moderní nevěrec starému Erysichthonu, jenž podle staré řecké báje v mladické rozpustilosti pokácel veškery posvátné duby v zahradě bohyně přírody. Za to byl potrestán tím, že měl ustavičný hlad, a ať

snědl cokoliv, stále měl hlad, až nakonec pojídal své vlastní tělo. Moderní nevěrec také pokácel ve svém srdci posvátné stromy víry a náboženství a nyní jest trápen za to ustavičným neklidem. Všimněte si jen takového nevěrce! Nenalézá nikde klidu: ani v umění, ani ve vědě, ani ve sportu, ani v moderních tancích a trápen tímto ustavičným neklidem, nepřije klidu ani svému okolí a zneklidňuje je zvláště tím, že stále chce se posmívati nebo aspoň mluvití právě o náboženských otázkách. Chce tak výčitky svědomí ohlušiti namlouváním si, že věřící člověk nemá pravdu, a tak naivně snaží se odstraniti pomník, výstrahu věčnosti a soudu!

Pohled'te, jak jiný jest člověk věřící! Tomu stačí jeho víra pro všechny okamžiky života. Radosti jsou jí zdvojnásobeny, bolest se jí mírní, a v okamžiku posledním, největším a nejrozhodnějším, kdy světlo hromničky ozařuje kříž v tuhnoucích rukou a člověk nachází se v přechodu se světa tohoto do jiného a »kdy poslední paprsek světla proniká do duše a spíná ve společný střed pravdy, jež tam jsou roztroušeny« (Huysmans), kdo pak upokojí duši lidskou? — Jedině víra.

A jako trestán jest jednotlivec, tak trestána jest i společnost, z jednotlivců se skládající. Lid znemravnělý nemůže vůbec viděti vedle sebe někoho, jenž jest ozdoben gloriolou vyššího, mravnějšího života. Proto luza řecká rozbořila dům Pitagorův, proto onen vandalismus při stěhování národů, proto tolik krve v revolucích světových, a proto ten fanatický boj proti Církvi katolické dnes. Jedno však učí historie a výstražnými slovy volá k nám:

102. Národ nevěřící otročí a znemravnělý hyne.

Chcete důkazy? Otevřte se mnou dějiny světové na několika místech a vizte!

Znáte ještě z let školních, jak Židé shromáždění stáli před Pilátem a volali: »Krev jeho na nás i naše děti, ukřižuj Krista, ukřižuj Její!« A kletba, již národ

židovský na sebe svolával, splnila se úžasným způsobem. Ze světového města Jerusalema nezůstal kámen na kamenu a národ židovský — jak na vlastní oči vidíte — rozptýlen byl do celého světa, aby zůstal živým svědkem o Kristu a o říši Jeho pravdy.....
(Dr. Kordač.)

A otevřte dějiny

103.

Veleřiše římské!

Proslavené »imperium romanum«, jež sahalo od temné Indie až do studené Ilirie, od zasněžených lesů Germanie až do horké Afriky, využilo k vyhubení křesťanstva vše, čeho člověk použití může. Síly hmotné, když pronásledovala křesťany ohněm a mečem, síly lidských vášní, když rozněcovala cháttru proti křesťanům, síly duševní, když překrucovalo články věrouky křesťanské. Historie vypravuje, že desetkrát zahřmělo tehdy pronásledování nad hlavami křesťanů. Desetkrát se zdálo, že ta mladá Církev křesťanská zhyne ve svých vlastních ssutinách. Desetkrát se opakovala historie, psaná lidskou krví, krví křesťanů a trvající celých 300 roků.

Sám pohanský dějepisec římský Tacitus ve svých Análech napsal, že ingens multitudo, t. j. ohromné, veliké množství křesťanů tenkrát zahynulo! Desetkrát uchýlovali se první naši křesťanští bratři do podzemních chodeb-katakomb, aby tam oslavovali Boha, aby tam konali své náboženské povinnosti, aby tam pochovávali své bratry a sestry, mučednickou smrtí na zemi padlé, a na jejich rovy psali kratičké latinské slovo »vives«, t. j. budeš žít. A po jedenácté přišel císař římský Julian Apostata, aby ne již krvavým pronásledováním, ne násilím, ale chytrou obratnou politikou potlačil vítězně šířící se křesťanství. A výsledek všech těchto snah, které vedeny byly nikoli lidmi malými, nýbrž imperátory, císaři, vojevůdci, státníky, nejvyššími úředníky, byl ten, že v hrob, jež kopala veleřiše římská křesťanství, nakonec tam padá sama.

A kdy? Když byla proslavená ctnost římská a přirozené základy náboženské opustila.

A nechte stranou dějiny světové a otevřte se mnoha dějinám vlastního našeho národa. Kdy to bylo, kdy my,

104.

Čechové,

stáli jsme v popředí života hospodářského, sociálního, kulturního a politického celé střední Evropy? Kdy to bylo, kdy naši matičkou Prahou procházely cesty tehdejšího světového obchodu? Kdy to bylo, kdy proslavená Corona Bohemiae, t. j. koruna svatováclavská, sahala nahoře od moře Baltického až dolů k moři Adriatickému? Kdy to bylo, kdy v lidu českém zrodilo se přísloví, že dítě se zlatou korunou na hlavě může projít celé království a nic se mu nestane? Takový byl právní řád a bezpečnost. To vše bylo v době »otce vlasti« císaře Karla IV.

Tehdy největší politický rozkvět českého státu byl podepřen nejhlubším zakořeněním římského katolicismu v srdcích našeho lidu.

Sledujte však dějiny dále! Sotva že jsme tyto tradice katolické, tuto pravou víru našich otců opustili, a pro mylnou slávu kacírů, pro falešná hesla z ciziny dovezená, pro lesklé střepy, jichž jinde nemohli upotřebiti a nám je sem hodili, stali jsme se nástrojem cizí vůle, dospěli jsme na pokraj záhuby, na smutnou Bílou Horu...

105.

Učte se z dějin!

Učte se z té velké učitelky života! Jest to tak jednoduché poznati, že tytéž příčiny mají tytéž následky. Učte se tedy dějinami napomenuti a vizte, či škodou jest to, když lid nejprve od pravé viny odveden, pak zdemoralisován, pronásleduje Církev. Svátý Hilarius dobře napsal: »Církev, když pronásledována, prospívá, když opovrhována, rozkvétá, a když se zdá, že přemožena jest, stojí tu v celé své slávě.« Nevidíte

z toho, že pronásledování nepoškodí Církev, ale poškodí národ, který se jej zúčastňuje a který odmítá dobro nauky Církve? Jest to více než zřejmé a proto varujme se vésti národ náš po stejných cestách příčin ke stejným následkům!

A nyní všimněte si, jak

106. pokrokář český

zaujat jest proti veškerému náboženství a proti katolickému pak zvláště. On nepřemýšlí, nechte, aspoň rozhodně ne spisy katolické (známé »Catolica non leguntur«), a jen fanatickou záští veden snaží se, když ne odkřesťanit, tak alespoň odkatolíčiti národ. Ví dobře, že by sám přímým bojem nic nemohl, zejména ne mezi venkovským nábožensky založeným lidem, a proto stará se, aby různé

107. mezinárodní společnosti a sekty,

jako Armáda Spásy, IMCA a IWKA, Metodisté, Adventisté, Svobodné Bratrstvo, Nový Jerusálém a celá řada jiných sekt a cirkviček pomohly pod různými hesly, různými frásami odkatolíčiti náš národ. K těmto cizáckým společnostem přidružila se t. zv. církev československá, jež pod prázdnými hesly českých bohoslužeb, odstranění celibátu kněží a mluvením o svobodě svědomí chtěla zúčtovat s »papežským« Římem. Dnes ovšem na základě své svobody svědomí ocitla se na nakloněné ploše a nemůže udržeti své stoupence, aby vedeni touto svobodou neštěpili se v nové a nové sekty. Co ješitnost a osobní zájmy začaly, to »svoboda svědomí« vbrzku dokoná.

Jest zřejmo, že tato

108. tříšť sekt nepřinese nám mravního obrodu.

Jest jisto, že mravního obrodu, po němž toužíme, nepřinese nám ani rozkladný protestantismus, ani roz-

dvojená Volná myšlenka, a teprve ne církev československá, ale jediné pravá Církev Kristova, jediné Církev katolická jest záchranou našeho národa. Církev katolická jest jedinou přechovávatelkou pravé víry Kristovy. Ona stojí na skále a jest základem ve zmatcích dnešního světa. Ona jest majákem, jenž vztyčen pevně stojí ve vzedmutých vlnách moře nepoctivosti, podvodů, zlodějství, korupce, afér, lži, frásí, povrchnosti a svými světly ukazuje zbloudilým plavcům cestu do přístavu. Žádná myšlenka světa nemá tak velikého důkazu pro obhájení svého tvrzení, jako právě Církev katolická. Důkazem toho jest

109. Kalvarský Kříž, stojící na rozhraní věků

a rozdělující svět starý a svět nový. Kolem tohoto Kříže točí se celé dějiny. Letopočtem, jež denně píšeme, vyznáváme, že uplynulo 1927 let, kdy Kristus na zemi žil, trpěl a zemřel. Letopočtem tímto vyznává Krista každý, ať Jej miluje nebo nenávidí, ať v Něj věří nebo nevěří, ať Jej oslavuje nebo hanobí. A jestliže v těch 2000 letech přišel rok, kdy v revoluci francouzské byl Kalvarský Kříž odstraněn s oltáře a na místo něho byla postavena nahá prostitutka pařížská a jí se lid klaněl v osvícenosti svého rozumu a tento kulturní čin byl označen francouzskou revolucí jako začátek nového letopočtu, tu vidíme, že po několika letech vrací se revoluční Francie k letopočtu starému a dnes s celým kulturním světem vyznává každodenním psaním letopočtu velikou pravdu existence zakladatele Církve katolické — Krista Boha, jenž na tomto Kříži rozpjat, pravíci zbrocenou krví ukazuje cestu ku pravdě.

Vzpomeňte jen na slova Kristova:
»Já jsem pravda, cesta a život....«
A jinde: »Jáť jsem alfa i omega, počátek i konec.«

A cestou touto ubírali se vždy všichni nejlepší

synové jednotlivých národů, mužové vpravdě ušlechtilí a velikáni dějin světových. Cestou touto dodnes ubírá se celá řada těch, kteří pravdu hledají. Velkolepým důkazem toho jsou

110.

konvertité,

t. j. navrástenci z církví jiných zpět do Církve katolické. Jest jich veliká řada, jež stále roste. V protestantském Švédsku, Norsku, Německu, anglikánské Británii, stále se dočítáte o případech nejen četných drobných konversí, ale také řadě významných konversí ze řad spisovatelů, theologů, učenců. Ale i v politickém životě nastává obrát ke katolicismu. Tak jest to po prvé, kdy prezident republiky francouzské Deschanel kleká před Nejsvětějším v kathedrále v Bordeaux (čti Bordó), ministr-president italský Mussolini vztyčuje kříž na Kapitolu a zavádí náboženství jako povinný předmět do italských škol.

Ministr školství Gentile r. 1923 odůvodňuje zavedení náboženství do škol italských ve sněmovně těmito slovy: »Náboženství jest základem veřejné výchovy, obnovou mravů národa, vzděláním ducha a nelze je ničím nahradit.«

Světové žurnály s úctou píší o katolicismu a křesťanské strany lidové rostou. Jest dobře cítiti, že Řím jest pokládán za velmoc, že váží si jej i ti, kteří ještě nejsou katolíky. Tak v poslední době (11. V. 1927) prohlásil britský ministr zahraničí Chamberlaine v debatě o vyslanectví vatikánském, že »hlava Církve římsko-katolické znamená ve světě velikou moc a jest ctěna mnoha miliony britských poddaných«.

A když vzpomenete na nedávnou zvláště význačnou slavnost kdy ve starořímském Koloseu byl vztyčen slavnostním způsobem kříž na památku prvních křesťanů, kteří zde našli mučednickou smrt, tu vidíte, jak se obrátily dějiny! Vše, co stálo proti kříži, sme-

eno jest s povrchu země a vítězný kříž hlásá slávu a lásku Boží.

Jen neinformovanost českých pokrokářů z jejich záblího horizontu ještě dnes tvrdí, že

111. Řím jest nepřítelem národa českého.

Jaká to fráze! Jaká to lež! Jaké to klamání lidu, jež nezodpovědně, bez jediného důkazu se děje! Vy všichni znáte Prahu. Všechno, co v Praze máme krásného, velkolepého, monumentálního, to vše vyšlo z rukou, z peněz neb z ducha Církve katolické. Cizinci nejezdí se dívat k nám na kabarety, bary, chantány, nýbrž na stověžatou, katolickou Prahu. Taková kamenná pohádka Prahy — Hradčany! Svými věžemi k nebi vztyčenými ukazují a dokazují slávu katolicismu. Vejděte do šerých kleneb katedrály svatovítské! Podívejte se do kaple svatováclavské, prohlédněte si proslavené vladislavovské oblouky nad pravým vchodem, zajděte do setmělých Emauz, pohled'te na bílý Sion — Strahov, pozorujte dvojvěžatý Týn, přejděte Karlův kamenný most, ozdobený nádhernými Brockovými sochami, uprostřed nichž jest vztyčen zlatý ukřižovaný Kristus, jděte na Václavské náměstí a uvidíte tam pomník eminentně katolického knížete českého, sv. Václava, prvního nositele české státní myšlenky, vytvořený katolickým umělcem Myslbekem... A zajděte na Staroměstské náměstí a uvidíte tam pomník Husův, uvidíte, jak Hus ponuře se dívá na ten zločin proti dějinám, proti umění, proti lidskosti, proti slušnosti, na ten zločin svržení sloupu Mariánského...

112. Nezdá se Vám, že toto vše mohl postaviti pouze ten, kdo miloval národ, a nikoliv jeho nepřítel? A ostatně ukažte mi jedinou památku, kterou nám zanechal stále doporučovaný husitismus nebo protežovaný protestantismus, jež by divem svého umění zajímala celý svět! Nenaleznete ji. Kdybyste prošli celou Prahu a celé Čechy, marně ji hledáte.

Naopak najdete zříceniny klášterů sázavského a sedleckého; kláštery tyto byly kdysi nejslavnější pověsti světové, chovající ve svých zdech proslavené školy: řezbářskou a pěveckou, pěstující vědu a umění...

Koncem měsíce dubna roku 1421 byly rozbořeny rukou husitskou. (Tomek: Dějiny města Prahy 147, díl IV.) Mnichové kláštera sázavského byli vecpáni do sudů, v nichž byly nabodány hřebíky, doplněny smolou, zapáleny a tak váleny po úbočí kláštera dolů do Sázavy...

Smutná to sláva husitství! Co vybudovalo pět století Přemyslovců a Lucemburků, kteří učinili z Prahy střed Evropy, to zničila bratrovražedná válka, učinivši z Čech poušť, zeslabivši národ mocensky, udělavši za pochybnou slávu kacířů z Čechů národ otroků.

A protestantismus? To, co nám zbylo po válkách husitských, rozkradly hordy protestantské ve válce třicetileté a rozvezly do Švédska a Norska, kdež dne se tím chlubí musea a university štokholmské a christiánské...

Vidíte z toho všeho, že jako katolicismus jest zjevem nejznamenitějším v historii lidstva i našeho národa, tak také, že

113. opravdový katolík jest člověkem nejpokrokovějším v každém ohledu,

a v tom nejušlechtilejším slova smyslu. Vždyť on právě žije v tom duchu, jenž po Kristově příchodu na zemi světem zavanul. Kristus Bůh musil sestoupiti na zemi, aby rozrazil okovy, jimiž duše lidí byla spjata a přikována k zemi, aby odpoutal lidstvo od hmoty a povznesl je k ideálům. V tom pravý pokrok! Proto opravdový katolík nenechá se nikým překonati ve věrnosti k vlasti, v lásce k vědě, ve smyslu pro čest, ve způsobu života.

Bud'te takovými! Památujte však, že nestačí býti katolíkem pouze v soukromí, ale jest

114. nutno býti katolíkem také ve veřejnosti.

Veřejným mocenským činitelem jsou dnes politické strany. Jsou ústavně uznány, na základě nich rozhoduje se zastoupení ve sněmovně, v zastupitelstvech, v komisích a téměř všude jinde. Ony jsou základnou bojů a jedinou příležitostí uplatnění jednotlivých názorů, resp. uskutečnění jednotlivých myšlenek. Každému nepředpojatému jest jasno, mají-li právo socialisté budovati na socialistickém názoru světovém své politické strany, máme zajisté i my právo na křesťanském názoru světovém vybudovati politickou stranu. To není zneužívání náboženství k účelům politickým,

115. to není klerikalismus.

Nepřátelé naši by ovšem rádi viděli, aby zůstali katolíci pouze v kostelích, neboť měli by v parlamentu usnadněno vydati zákon, jímž by kostely katolické zavřeli nebo proměnili v biografy a tančírny. Chápeme jejich chytrost plně. Ale víme také, že katolický lid, tvořící 80% obyvatelstva Republiky, nenechá se dnes znásilňovati hrstkou nepřítelů, osobními zájmy zaujatých jednotlivců, kteří usilují o vykořenění katolicismu z našeho národa.

Poučení o správnosti tohoto názoru máme z ciziny. Ve Francii zůstali katolíci pouze v kostelích, neorganisovali se politicky, neměli tedy zastoupení v parlamentu — a výsledek! Když jednoho rána ubíral se francouzský sedláček do svého kostela, tu spatřil, že jest zavřen a před branou kostela stojí vojáci s bajonetami. Bylo to po vydání Combessových zákonů, jež by nikdy nebyly mohly býti uzákoněny, kdyby nebyli katolíci francouzští opomenuli politicky se organisovati a své zájmy jedině možným způsobem — v parlamentu — hájiti.

Jest proto dnes povinností každého uvědomělého katolíka, býti příslušníkem té politické strany, která jest založena na křesťanském názoru světovém a jež má v programu hájiti křesťanský ráz rodiny, školy a státu. Dnes takovou stranou jest pouze

116. československá strana lidová.

Jedině ona jest politickým výrazem myšlenky křesťanské. Strana lidová není stranou náboženskou, ani kněžskou, nýbrž politickou, jako každá jiná strana politická. Její m p r o g r a m e m jest uplatňovati zásady křesťanské v životě veřejném a státním, starati se o křesťanskou výchovu dítek a postavití jedince, rodinu i stát na osvědčený základ křesťanství. Láska k bližnímu, úcta ku právu, spravedlnost pro všechny, sociální pořádek jsou vtěleny v tento program a zaručují straně, že jako dosud byla, tak i napříště bude stranou poctivosti, jejíž čistý štít není ničím pošpiněn.

Uznání straně lidové dostalo se ve volbách dne 15. XI. 1926, kdy vzrostla neočekávaných způsobem. Strana lidová jest

117. stranou všech stavů.

V řadách našich jsou organisováni všichni, bez rozdílu povolání. Jest to naše výhoda, neboť můžeme spravedlivě — znajíce požadavky všech — rozhodovati, co kterému stavu po právu přísluší. Podle křesťanského solidarismu dobře víme, že společnost lidská jest řetězem, jehož články jsou jednotlivé stavy. Má-li býti řetěz pevný, musí býti pevný jeho jednotlivé články. Má-li býti společnost spokojena, musí v ní býti spokojeny jednotlivé stavy. Společnosti jest potřeba jak dělníka, tak řemeslníka, jak zemědělce, tak úředníka. Všichni tito stavové starají se o rozkvět společnosti svou prací.

Neodůvodněny a nespravedlivy jsou t. zv. strany stavovské (republikánská, živnostenská, dělnická). Ony

protežují jen svůj stav a zapominají, že nepřiměřené požadavky jejich poškozují stav druhý, který má také nárok na to, co mu patří. Rozrušují tím společnost a olupují ji o potřebný klid práce. Ostatně kdyby se všechny stavy organisovaly zvláště, měli bychom dnes několik set politických stran, jež by mezi sebou zápasily.

A ještě o jednom se musím zmínit, aby obraz Váš o straně lidové byl úplný. My často jsme v této věci podezříváni. Jest to

118. láska k vlasti.

Nám se říká, že jsme Habsburkové, Rakušáci, monarchisté, a kdo ví co ještě. Není to nové podezření. Již první naši křesťanští bratři byli podezříváni v této věci, jsouce nazýváni »nepřáteli státu« (irreligiosi et caesarem). Oni byli vinni vším, co za nehody římský stát potkalo. Prohrál-li ten který vojevůdce tu kterou bitvu, byli tím vinni křesťané. Jestliže v některé provincii severní potlouklo krupobití nebo v některé provincii jižní sežraly kobylinky veškeru úrodu, byli tím vinni křesťané. Jestliže ukrutný císař římský Nero zapálil pro své obveselení Řím, byli tím vinni opět křesťané...

A ohlasem tohoto podezření bylo pronásledování veškerého křesťanstva. Dnes v jiné formě sice, ale ve stejné podstatě jsme podezříváni. A přece my, katolíci, nenecháme se v této věci poučovati, poněvadž nám láska k vlasti jest křesťanskou dokonalostí, pro nás jest náboženskou ctností. My jsme povinni již podle příkazů našeho náboženství milovati tu zemi, v níž jsme se zrodili, a býti dobrými občany státu, v němž bydlíme. My si ovšem lásku k vlasti představujeme jinak než ti, kteří nás v ní podezřívají. My nevidíme lásku k vlasti v tom, když pořádáme každý týden nějakou národní slavnost, když na své domy dáváme

prapory v národních barvách, když tlučeme se v prsa a říkáme, že jsme těmi nejlepšími republikány a pak zúčastnili bychom se nějaké té aféry, korupce, lihové, benzinové, nějakého toho podvodu, zlodějství, jichž tolik bylo v posledním čase.

To je ta jejich láska k vlasti. Naše spočívá v tom, že tichou prací ve prospěch tohoto státu pracujeme a zejména v tom, že varujeme se všech chyb, které lesk naší vlasti zatemňují. Která více pomůže našemu státu, račte posouditi sami...

ZÁVĚREK.

Ukázal jsem Vám nutnost víry, potřebu náboženství, sílu křesťanství, mohutnost katolicismu, nutnost býti lidovcem a snažil jsem se dokázati Vám pravdu, již obhajuji a již Vy hledáte.

Zbývá mi nyní požádati Vás, abyste z přesvědčení, jehož jste nabyli, vyvodili také důsledky. Uvědomělym katolíkům dnešní doby jest potřeba pevně

119. **organisace.**

Organisace jest příkazem doby. Rozptýlení jednotlivci nic neznamenaají, ale sloučení stávají se rozhodujícími. Heslem Spojených států amerických jest: »Sjednocení stojíme, rozdvojení padáme.« Pamatujte na to a organisujte se! Vstupte do organisace strany lidové a pomáhejte tam pracovati! Agitujte, aby i jiní vstoupili! Postupujte po způsobu prvních křesťanů, z nichž každý byl misionářem a žádný se ničeho nelekal! Jděte mezi své známé a vyložte jim, kdo jsou lidovci a co chtějí. Rozptýlíte tím předsudky a pomůžete k vítězství myšlenkám pro stát i jednotlivce výhodným.

Abyste to však mohli činiti, potřebujete do ruky zbraň, moderní meč,

120. **tisk.**

Odebírejte a širte tisk! Vyhod'te ze svých domácností tisk nevěrecký, socialistický a t. zv. n e s t r a n n ý a nahrad'te jej tiskem křesťanským! Jest to maličkost, kterou na Vás žádám, neboť za těch několik korun měsíčně, jež snadno jinde můžete ušetřiti, budete míti nejen pomocnou zbraň k obraně i útoku, nýbrž pomůžete nám budovati silný tisk křesťanský.

Tisk je dnes velmoc. Co tisk protikřesťanský pokazil, to může nahraditi jedině tisk křesťanský.

Sv. Otec Pius X. mluvě o této věci, vyznačil důležitost tisku takto: »Marně stavíte kostely, konáte missie, zakládáte spolky; to vše bude zničeno, nechopíte-li se zbraně obranné i útočné — katol. tisku.«

Staňte se proto odběrateli křesťanského tisku a rozšiřte jej mezi své známé.

A ještě jednoho jest potřeba.

121. Žijte životem katolíka,

plňte přikázání. Jedině tak uhájíte si potřebnou neodvislost a přijímajíce ze svátostí zdroj síly a milosti, budete nejen neohroženými obhájci veliké Pravdy, nýbrž i silnými členy našeho národa. A jest tolik třeba takových jednotlivců, aby celek byl zdrav. Víím, že úsměškům, pomlouvám, snad i pronásledování budete vydáni všanc, ale nic si z toho nedělejte.

Katolíci francouzští vládou tak rafinovaně pronásledovaní, řádové duchovenstvo ze země vypovězené, protože zůstalo věrno své Církvi, když vypukla válka, bez vyzvání vrátili se zpět do vlasti, aby se zbraní v ruce hájili její zájmy. Řeholníci v zákopech svojí statečností dobývali si křížů čestné legie. Ctihodné sestry v lazaretech dobývaly si srdce a uznání samotných nevěrců. A když válka vítězně skončila, nikdo neměl odvahy tyto opravdové vlastence vyhnati opět z vlasti.

Učte se od katolíků francouzských v tomto ohledu. Nebojte se násilí, vždyť chránění jste dnes zákonem

proti teroru, jejíž osvobozená naše vlast musila vydati, aby chránila volnost přesvědčení a sebeurčení proti »svobodomyslným« násilníkům. Nebojte se posměchu, vždyť staré české přísloví praví, že kdo se směje naposled, směje se nejlépe. A nebojte se nadávek, neboť nadávati může jen člověk sprostý, jehož nadávka Vás uraziti nemůže. Dnes snad jest ještě doba bouře a vichru, pod kterou prohýbá se strom Církve katolické. Neškodí ten vichr. Spadlo vše suché a zvadlé, oddělen byl plevel od zrna a novými a novými ratoolestmi odívá se strom Církve sv. u nás. Přestane ta bouře. Mnozí z Vás prošli jejími hrůzami, ohněm bojů za svoje přesvědčení a byli svědky útisku těch, kteří v době sebeurčení a plné svobody zůstali věrni svému přesvědčení. Pominulo to, jako pomine vše, co jest časné a zůstane jen, co je věčné. Jen trpělivosti a práce jest třeba.

Pracujte tedy tak, jak jsem naznačil. Organizuujte se, širte tisk, žijte životem katolíka, a buďte přesvědčeni, že činíte tak pro vítězství myšlenky naší, jež prospěje Vám, Církvi svaté a Republice naší, již upřímně milujeme.

»Zdař Bůh.«

OBSAH:

	Str.
Úvod	4
I. Víra	6
II. Náboženství	22
III. Křesťanství	30
IV. Katolicism	44
V. Povinnosti uvědomělého katolíka	60
Závěrek	77

F. Zelenka,

zemský vzdělavatel

Orla čsl. v Čechách, napsal:

1. *Slovník uvědomělého katolika.* Praha 1924. (Rozebráno.)
2. *Řečnictví.* V Orelských příručkách Zem. osv. sboru č. XI. Praha 1926.
3. *Slovník obrany uvědomělého katolika. II. vydání.* Praha 1926. (Rozebráno.)
4. *Osvětové závody.* Sv. XII. Orelských příruček. Praha 1927.

Ve III. vydání vyšel:

5. *Slovník uvědomělého katolika. III. vydání* (lidové). Praha 1927. Cena Kč 5.—.

Objednávky řiďte na adresu:

Frant. Zelenka,

zemský vzdělavatel Orla,
Praha - Břevnov, Bělohorská ul. 535.